

Hämeenkyrö

Hämeenkyrön ilmasto-ohjelma 2030

Pirkanmaan vihreä helmi

Elinympäristölautakunta 8.10.2024

Sivistyslautakunta 9.10.2024

Kunnanhallitus 18.11.2024

Kunnanvaltuusto 16.12.2024

Sisältö

1. Johdanto.....	3
2. Kunnan kasvihuonekaasupäästöt	15
3. Kunnan päästövähennystavoitteet	21
4. Kunnan päästövähennystoimenpiteet	23
5. Muut ilmastotavoitteet ja –toimenpiteet	42
6. Ohjelman toteutumisen seuranta	50
7. Viestintä ja vuorovaikutus	56
8. Liitteet	57

LIITTEET

Liite 1 Hämeenkyrön kokonaispäästöt vuosina 2007-2022 sektoreittain

Liite 2 Hämeenkyrön kotitalouksien kulutusperustaiset päästöt vuonna 2015

Liite 3 Pirkanmaan kuntien metsien nielut ja päästöt vuonna 2022

Liite 4 Agenda 2030 –seurannan tulokset

Liite 5 Osallistamista ilmasto-ohjelman päivityksen aikana

1. Johdanto

- 1.1 Taustaa
- 1.2 Ilmastotyön lähtökohdat
- 1.3 Kytkös kuntastrategiaan
- 1.4 Kunnan ilmastotyön tehtävät ja roolit
- 1.5 Ilmastotyö ja kuntatalous
- 1.6 Kunnassa toteutettua ilmastotyötä
- 1.7 Yhteistyökumppaneita ilmastotyössä

1.1 Taustaa

Hämeenkyrön kunta on kiinnittänyt huomiota ilmastonmuutokseen pitkään. Mahnalan Ympäristökoululla alkoi ympäristökasvatus jo 1990-luvulla ja nykyisin kaikki Hämeenkyrön päiväkodit ovat Vihreän lipun päiväkoteja. Hämeenkyrön kunta oli ensimmäinen Pirkanmaan kunnista, joka liittyi hiilineutraaliutta tavoittelevien kuntien Suomen ympäristökeskuksen (Syke) Hinku-verkostoon.

Hämeenkyrön viimeisin ilmasto-ohjelma laadittiin vuosille 2020-2022. Ohjelman päivitystyö tuli ajankohtaiseksi vuonna 2023, kun kunnan strategia päivitettiin. Hämeenkyrön kunnan yksi strategisista arvoista on vastuullisuus. Tämä ilmasto-ohjelma määrittelee toimenpiteet Hinku-tavoitteen sekä strategian vastuullisuustavoitteiden saavuttamiseksi. Vaikka ilmastolaki ei tulevaisuudessa enää vaatisi kunnilta ilmastosuunnitelmia, Hämeenkyrö haluaa jatkaa suunnitelmallista ilmastotyötä. Ilmasto-ohjelma ulottuu kunnan ilmastotavoitteen mukaisesti vuoteen 2030.

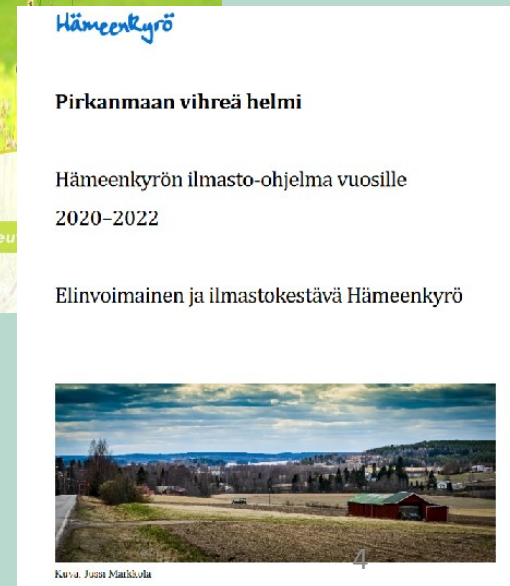
Edelliseen ilmasto-ohjelmaan verrattuna on otettu uutena mukaan paremmin mm. ilmastonmuutokseen sopeutuminen, hiilinielut, luonnon monimuotoisuus, hankintojen kestävyys ja vähähiilisen kiertotalouden vahvistaminen. Ilmastonmuutos ei noudata valtio- tai kuntarajoja, joten yhteistyötä on lisätty ja Hämeenkyrö onkin aktiivinen verkostoituja ilmastotyössään. Hämeenkyrön ilmasto-ohjelma toteuttaa myös **YK:n Agenda 2030** –tavoitteita.

Ilmasto-ohjelman päivitystyöstä on vastannut elinympäristöpalvelut yhteistyössä aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI:n kanssa, joka on osa FCG:tä (Finnish Consulting Group Oy).

Hämeenkyrö

MDI
Part of FCG.

Hinku ja KETS

Hämeenkyrön kunnanvaltuusto päätti 13.3.2017, että kunta liittyy Pirkanmaan ensimmäisenä kuntana Hinku-verkoston (Hinku), jota koordinoi Suomen Ympäristökeskus (Syke). Hinku-verkosto on vuonna 2008 Suomen ympäristökeskuksen perustama ilmastonmuutoksen hillinnän edelläkävijöiden verkosto, joka kokoaa yhteen kunnianhimoisiin päästövähennyksiin sitoutuneet kunnat, ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluita tarjoavat yritykset sekä energia- ja ilmastoalan asiantuntijat. Nykyisin Hinku-verkoston kuuluu liki 100 kuntaa ja viisi maakuntaa, mukaan lukien Pirkanmaa. Hinku-kunnat ovat asettaneet tavoitteekseen vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 80 prosenttia ajassa 2007-2030.

Lisäksi Hämeenkyrö on liittynyt kuntien ja valtion väliseen energiategokkuussopimukseen (KETS) vuosille 2017-2025. Sen mukaisesti kunta tavoittelee kiinteistöjensä energiategokkuuden parantamista 7,5 prosentilla vuoteen 2025.

**ENERGIATEHOKKUUS-
SOPIMUKSET**

1.2 Ilmastotyön lähtökohdat

Hämeenkyrön kokonaispäästöt ovat vähentyneet liki kolmanneksen vuodesta 2007. Kunnan suurimmat päästölähteet ovat maatalous, tieliikenne ja työkoneet. Hinku-tavoitteeseen pääsemiseksi tekemistä vielä riittää, mutta on oleellista muistaa, että alueen ilmastopäästöt syntyvät toimijoidensa summana, eikä kunta yksin pysty vaikuttamaan alueen päästöihin.

Kunnalla on kuitenkin keskeinen rooli paitsi päästöjen vähentäjänä, myös vuoropuhelun edistäjänä sekä asukkaiden, yritysten ja muiden toimijoiden kestäväen toiminnan mahdollistajana.

Kunnan eri palvelualueilla on jo pitkään toteutettu ilmastotoimenpiteitä, joita on avattu esimerkein tässä ilmasto-ohjelmassa. Erilliset kuvaukset on laadittu Maatalousareenasta, Ilmasto-valmennuksesta sekä yritysten ilmastokyselystä.

Maatalous on paitsi Hämeenkyrön suurin päästölähde, myös Hämeenkyrön hiilinielu, vahvuus ja strateginen painopiste; kunta on sitoutunut tukemaan maaseutuyrittäjyyden ja kotimaisen ruoan mahdollisuuksia osana kunnan monipuolista elinkeinoelämää. Maatalouteen kohdistuvaa ilmastotyötä tehdään oikeudenmukaisesti ja aktiivisessa vuorovaikutuksessa maatalousyrittäjien kanssa. Hämeenkyrön kunta on ensimmäistä kertaa lähtenyt aktiiviseen vuorovaikutukseen maaseutuyrittäjien kanssa. Maatalousyrittäjien kiinnostusta teemaa kohtaan kuvaa myös se, että valtaosa ilmastotyön yrittäjäkyselyyn vastanneista yrittäjistä olivat maa- ja metsätaloudesta.

1.3 Kytkös kuntastrategiaan

Hämeenkyrön kuntastrategia 2030 Vakaa ja verraton

Vastuullisuus on yksi arvoistamme.

Kestävyys- ja talousvastuun tiedostava kunta on yksi päämääristämme.

Ilmasto-ohjelman toteuttaminen on yksi avaintavoitteistamme.

Toteuttamalla ilmasto-ohjelmaa vahvistamme Hämeenkyrön asemaa veto- ja pitovoimaisena Pirkanmaan vihreänä helmenä.

Muita strategisia tavoitteitamme on mm. osallistua toimivien **joukkoliikenneyhteyksien** kehittämiseen ja parantaa **kävelyn ja pyöräilyn** olosuhteita

Toimenpiteinä mm. tuomme esiin Hämeenkyrölle ominaista vahvaa **luontosuhdetta**, etsimme uusia tapoja toteuttaa kestävää taloutta ja osallistumme **Agenda 2030** -tavoitteiden toteuttamiseen.

Vastuullisuus

- Ketterää ja sujuvaa palvelutuotantoa
- Vastuullisuutta omasta toiminnasta, omaisuudesta ja ympäristöstä
- Kestävää arkea

Ilmastotavoitteiden vaiheittainen toteutus

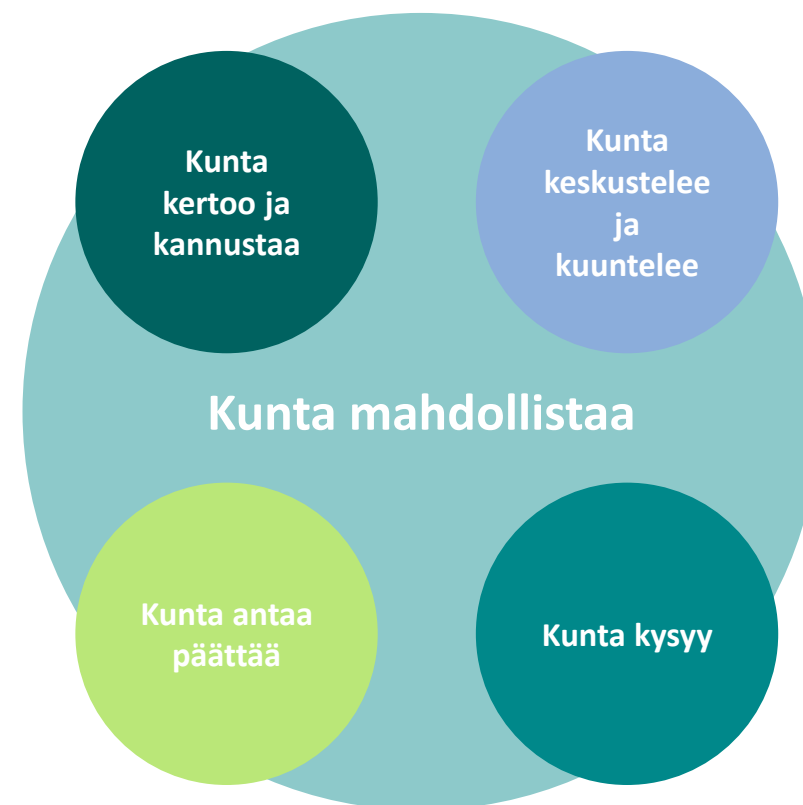
- Tuemme kestävän elämäntavan mukaisia valintoja.
- Vahvistamme luonnon helmen asemaamme kehittämällä Osaralla uudistuvan maatalouden ja hevostalouden keskittymää.
- Turvaamme varhaiskasvatuksen Vihreän lipun ja Mahnalan Ympäristökoulun opetuksen jatkuvuuden kestävästä tulevaisuuden kasvatuksessa.

1.4 Kunnan ilmastotyön tehtävät ja roolit

Kunnan ilmastotyöllä on **kaksi tärkeää tehtävää**:

- I. **Ilmastonmuutoksen hillintä**, eli päästöjen vähentäminen ja ilmaston lämpenemisen hidastaminen. Esimerkiksi siirtyminen fossiilisesta lämmityksestä uusiutuvaan on ilmastonmuutoksen hillintää.
- II. **Ilmastonmuutokseen sopeutuminen**, eli yleistyviin ilmastoriskeihin varautuminen huomioiden myös välilliset vaikutukset väestöön ja elinkeinoihin. Esimerkiksi tulva- ja hulevesiriskien hallinta ja kiinteistöjen jäähdytys ovat ilmastonmuutokseen sopeutumista.

Kunnalla on ilmastotyössä **monenlaisia rooleja**:

1.5 Ilmastotyö ja kuntatalous

Ilmastotyön vaikuttavuutta on talousvaikutusten lisäksi paljon. Eurolaskelmia menoista tai tuloista Hämeenkyrön ilmastotyöstä ei ole tehty. Kunta on tehnyt kuitenkin esimerkiksi energiatehokkuussopimuksen 2017-2025, jonka avulla kunta on matkalla kohti parempaa kokonaisvaltaista energian- ja energiakustannusten hallintaa. Energiatehokkuussopimukset ovat myös esimerkki siitä, miten ilmastotyö on laatutyötä, joka tehostaa toimintaa ja samalla kun se vähentää päästöjä, se ylläpitää omaisuuden, rakennusten ja laitteiden arvoa, joilla on vaikutuksia kuntatalouteen. Erityisesti pitkän aikavälin kustannuslaskennan kehittämistä voi pitää yhtenä selvänä kuntien ilmastotyötä tehostavana parannusehdotuksena. Tällaista yhteistyötä tehdään jo tällä hetkellä esimerkiksi Hinku-verkostossa. Kuntien ilmastotyötä tuetaan myös erilaisilla rahoituksilla. Hämeenkyrössä seurataan ja hyödynnetään aktiivisesti kuntien ilmastotyön rahoitusmahdollisuuksia.

Sopeutumisen ja varautumisen kohdalla on niin, että ellei sään ääri-ilmiöihin varauduta erityisesti yhdyskuntatekniikan ja palvelurakennusten kohdalla, tekemättä jättämisen vaikutukset tulevat kunnille kalliiksi erityisesti rakennetun omaisuuden ja ihmisten terveyden kustannuksella. Tekeminen puolestaan säästää ajan myötä, joten tarvittavista investointikustannuksista on siten huomioitava muutakin, kuin takaisinmaksuaika. Vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden arviointi vaatiikin jatkossa paneutumista.

Kunnille ilmastotyö ja vastuullisuus ovat tärkeitä vetovoima-, elinvoima- ja imagotekijöitä, eikä ilmastotyön menoille tai tuloille voi määritellä suoraan hintalappua. On tärkeää, että tavoitteet on kirjattu perustellusti kunnan strategiaan, jolloin toimenpiteet tulevat osaksi kunnan arvoasiakirjaa, talousarviota, eivätkä pohjaudu sirpalemaiseen hankerahoitukseen. Elinkeino-ohjelmatyössä tuli esiin, että yrittäjät haluavat kunnan jatkavan kestävyysarvojen eteen työskentelyä. Ilmastonmuutos on ilmiö, jonka ympärille kasvaa koko ajan uutta vihreän siirtymän liiketoimintaa. Kunnilla on se etu, että voidaan asettaa kunnianhimoisia tavoitteita ja houkutella investoreita sellaisten uutuuksien sisältävien ideoiden toteuttajiksi, mitä ei ole toteutettu aiemmin missään muualla. Ajanmukaisesti brändätty ympäristöystävällinen alue on aina mielenkiintoinen.

1.6 Kunnassa tehtyä ilmastotyötä

Hämeenkyrön kunnassa on toteutettu laaja kirjo ilmastotoimenpiteitä kaikilla palvelualueilla. Alla on kuvattu esimerkkejä kunnan toteutetuista ilmastotoimenpiteistä toimialoittain. Seuraavilla sivuilla on case-esimerkkejä Hämeenkyrön panostuksista ilmastotyöhön.

Hallintopalvelut

Ajokilometrejä on vähennetty. Henkilökunnasta osa kulkee työmatkat julkisella liikenteellä ja sääolosuhteiden salliessa osa polkupyörällä.

Hankinnoissa suositaan materiaalien säästämistä ja kierrätystä. Lisäksi on otettu käyttöön leasing-koneita.

Toimistotyö on muutettu digitaaliseksi, ja paperin käyttöä on vähennetty. Kokoukset järjestetään ilman paperitulosteita. Hallintotalossa on ollut kierrätysjärjestelmä, ja uusien tilojen hankinnassa on hyödynnetty kierrätyskalusteita.

Lisäksi on panostettu joukkoliikenteen edistämiseen ja pyritty vähentämään tarpeetonta matkustamista.

Elinympäristöpalvelut

Fossiilisista polttoaineista on luovuttu lähes kaikissa kunnan kiinteistöissä korvaamalla öljylämmitys kaukolämmöllä, maalämmöllä ja pellettilämmityksellä. Energiankulutusta on pienennetty ilmastoinnin säädöillä.

Kestävän liikkumisen mahdollisuuksia on tavoitteena lisätä esimerkiksi edistämällä jalankulkua, pyöräilyä ja julkista liikennettä vuonna 2023 valmistuneen Kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelman mukaisesti ja toteuttamalla yhteistyössä ELY:n kanssa kevyen liikenteen väyliä.

Tulvariskejä on kartoitettu ja rakennettu infraa tulvien estämiseksi. Pintavaluntareittien mallinnus on tehty koko kunnan alueelle, ja hulevesiverkostoa on parannettu.

Sidosryhmiä on kannustettu ilmastotekoihin ja kuntalaisia on informoitu ilmastoystävällisistä valinnoista ja jätteiden kierrätyksestä yhteistyössä Pirkanmaan jätehuollon ja omien nettisivujen kautta. Lisäksi kuntalaisille on tarjottu tietoa eri energiamuodoista mm. lupapalveluissa.

Sivistyspalvelut

Aurinkopaneeleita on asennettu useisiin kouluihin, ja pyritty opettamaan lapsille konkreettisesti uusiutuvan energian hyödyntämistä.

Koulujen oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua kestävän kehityksen toimintaan, kuten Vihreä lippu – ohjelmaan. Päiväkodeissa valitaan omat painopisteet kestävän kehityksen edistämiseksi, ja lapsia opetetaan ympäristöystävällisiin käytäntöihin.

Sivistyspalveluissa on tehty yhteistyötä lin kunnan kanssa kestävän kehityksen edistämiseksi. Hämeenkyrön kirjasto on toteuttanut joukon ilmastotoimenpiteitä osana sitoutumistaan ympäristövastuulliseen toimintaan. Lisäksi kirjasto panostaa kierrätykseen lajitellen roskat huolellisesti ja myymällä sekä kierrättämällä poistettua aineistoa. Kirjastossa on esillä Fingrid-aineisto, joka lisää tietoisuutta energiankulutuksesta. Lisäksi pyritään vähentämään tulostamista ja keväällä 2024 on järjestetty Ekokumppanien kiertonäyttely kestävästä kehityksestä.

Maatalousareena

Hämeenkyrössä maataloudella on pitkät ja arvokkaat perinteet ja se on vahvasti mukana kunnan strategisena painopisteenä: **Hämeenkyrö haluaa tukea maaseutuyrittäjyyden ja kotimaisen ruoan mahdollisuuksia osana kunnan monipuolista elinkeinoelämää.** Monia maatalousyrittäjiä ajaa vahvasti eteenpäin rakkaus maaseutuun ja usko omaan tekemiseen, halu kestäville ratkaisuille on iso.

Hämeenkyrössä kehitettiin Maatalousareena –konsepti, joka keräsi maaliskuussa 2024 koolle yli 30 paikallista toimijaa: maatalousyrittäjiä, yrityksiä, kunnan ja MTK:n edustajia, paikallisia päättäjiä sekä oppilaitosten ja kaupan edustajia rakentamaan yhteistyötä ja uusia ratkaisuja. **Areenalla keskusteltiin mm. toimialan monipuolisista mahdollisuuksista, paikallisen ruoan arvostuksesta, kestävästä viljelymenetelmistä, luomutuotannon tämän hetken haasteista ja biokaasusta.**

Areena oli kolmen työpajan sarja, jossa luotiin yhteinen kestävän maatalouden visio 2035 ja työstettiin toimenpiteitä kohti haluttua tulevaisuutta. Prosessin tuloksena luotiin toimintasuunnitelma, jossa on mm. kunnan hankintapolitiikan uudistamiseen, oppilaitosten kanssa tehtävään yhteistyöhön, nuorten kiinnostuksen herättämiseen ja viestinnän kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä. Areenalla päätettiin myös perustaa paikallinen maatalouden innovaatioryhmä. **Toimenpiteet tulevat toteuttamaan osaltaan myös kunnan vuonna 2024 valmistuvaa sekä elinkeino-ohjelmaa että tätä ilmasto-ohjelmaa.**

Hämeenkyrön maatalousareena järjestettiin osana **We make transition!** EU-hanketta yhteistyössä Suomen Itämeri-instituutin (Tampereen kaupungin EU-hankekehitysyksikkö), Pirkanmaan liiton, Hämeenkyrön kunnan ja Sasky Osaran maaseutuopetusyksikön kanssa.

Ilmava-valmennus

Hämeenkyrön kunnan johtoryhmä eli Hinku-työryhmä osallistui vuonna 2021 ensimmäiseen Kuntaliiton järjestämään Ilmava-valmennukseen. Ilmava on kuntien ilmastotavoitteita tukeva valmennus kuntien ylimmälle johdolle.

Valmennus koostui orientaatiosta, kuntakohtaisesta työskentelystä, vertaisoppimisesta ja asiantuntijasparrauksesta. Yhteisten valmennustavoitteiden rinnalla jokainen osallistuja syventyi kuntakohtaisessa sparrauksessa yhteen itse valitsemaansa ilmastotyön ongelmaan.

Hämeenkyrö toteutti valmennuksen sparraustuella johtoryhmän kehittämispäivän ja kuntalaiswebinaarin kunnan ajankohtaisesta ilmastotyöstä.

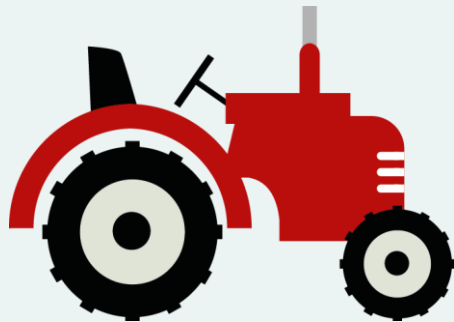
ILMAVA järjestettiin yhteistyössä Lahden ympäristöpääkaupunkivuoden kanssa. Valmennuksen järjestämistä tukivat ympäristöministeriö, Sitra, Kuntarahoitus ja Kestävä Lahti -säätio.

Ilmastokysely yrityksille

Elinympäristöpalvelut toteutti nettipohjaisen ilmastokyselyn yrityksille tammikuussa 2024. Kyselyllä haluttiin selvittää, **mitä ilmastotekoja yritykset ovat toteuttaneet sekä miten kunta voisi auttaa paikallisia yrityksiä vähentämään hiilidioksidipäästöjään** ja sopeutumaan ilmastomuutokseen ja sään ääri-ilmiöihin.

Nettikyselyyn saatiin vastauksia noin 40 yritykseltä, joista kaksi kolmasosaa oli maatalousyrittäjiä. **Vastauksissa nousi esiin runsas määrä erilaisia tehtyjä toimia, joista osa oli energiatehokkuutta ja uusiutuvan energian käyttöä lisäävää.** Lisäksi mainittiin sähköisiin palveluihin siirtyminen, sähköautojen ja -koneiden hankinta, työmatkapyöräily, kestävä käytännöt maataloudessa ja metsänhoidossa, hiilensidonnan edistäminen ja kasvipeitteisyyden lisääminen pelloilla. Yrittäjät olivat myös tunnistaneeet metsien ja peltojen hoidon merkityksen hiilen sidonnassa ja hiilinielujen lisäämisessä.

Kunnan tukea yrittäjien ilmastotyössä toivottiin erityisesti tapahtumien ja tiedotuksen muodossa sekä kaiken kaikkiaan yhteisen ymmärryksen muodostamiseksi ja lisätietoa ympäristöystävällisemmistä käytännöistä ja teknologioista. Yrittäjät pitivät tärkeänä, että ilmastotyö näkyy kunnan strategiassa ja esiin nostettiin mm. kasvispainotteisen ruokavalion edistäminen, lähiruuan käyttö ja hävikin vähentäminen, kiertotalouden painottaminen kunnan hankinnoissa sekä ympäristönsuojelu ja ennallistaminen.

Lisäksi toivottiin kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen parantamista, luvituksen helpottamista energiantuotannon pienimuotoisissa järjestelmissä ja viheralueiden säilyttämistä kaavoituksella. Yritykset toivovat yritysneuvontaa ja hallinnollista tukea taloudellisten kannustimien ja tukirahoitusten hakemisessa.

Yritykset toivat esiin vastauksissaan paitsi kunnan ja oman roolinsa tärkeyden ilmastotyössä myös asukkaiden vastuun omista kestävästä elintavoistaan mm. kulutusta vähentämällä ja kierrätystä tehostamalla.

Yrittäjien vastauksia ja toimenpide-esityksiä on hyödynnetty tässä ilmasto-ohjelmatyössä.

Vaikuta! –päivä

Nuorisopalvelut toteutti Yhteiskoululla marraskuussa 2023 jo kolmannen ns. **Vaikuta! –päivän** yhteistyössä kunnan muiden toimijoiden kanssa. Päivä tukee Kansallista demokratiaohjelmaa tarjoamalla yläasteikäisille nuorille mahdollisuuden kokeilla vaikuttamista käytännössä pelillisen alustan avulla. Yksi päivän teemoista oli ilmasto, mihin nuoret haluttiin osallisiksi ja he ottivatkin innokkaasti kantaa.

Kunnan ilmastosuunnitelma

Miten itse voit hillitä ilmastonmuutosta?

- Hankkimalla käytettyjä vaatteita
- syömällä vähemmän lihaa
- liikkumalla kävellen tai pyörällä
- Lyhyemmät ja viileämmät suihkut
- Suosimalla lähiruokia
- Kotona ei tarvitse pitää aina valoja päällä
- Kierrättää vaatteet ja jätteet

1/3 osa vastanneista kokee ilmastoahdistusta

Miten kunnan tulisi hillitä ilmastonmuutosta?

- kannustaa käyttämään julkisia ja pyöräilemään ja kävelemään
- Paremmat kierrätyspaikat
- Enemmän kirppareita
- Olisi vuokra sähköpotkulautoja
- Vähemmän hakkuita
- Uusia linnunpönttöjä

1.7 Yhteistyökumppaneita ilmastotyössä

Hämeenkyrö on aktiivinen verkostoituja ja yhteistyökumppani ilmastotyössään. Keskeisiä yhteistyötahoja alueen toimijoiden lisäksi ovat eri ministeriöt, Väylävirasto, Suomen ympäristökeskus, Pirkanmaan liitto ja maakunnan kunnat, Pirkanmaan ELY-keskus, Ekokumppanit ja erilaiset alan asiantuntijaorganisaatiot.

Suomen Itämeri-instituutti on ollut keskeinen yhteistyökumppani Maatalousareena –konseptin rakentamisessa kunnan ja Osaran maaseutuopetusyksikön kanssa. Prosessi oli osa We Make Transition –hanketta, jossa Hämeenkyrö on yksi kumppani luomassa Itämeren alueen kuuden maan kestävyysvisiota ja soveltamassa ns. murrosareena –metodia.

Hämeenkyrön kunta osallistui osana ilmasto- ja energiaomavaraisuustyötään pirkanmaalaiseen TREASoURce -hankkeeseen, missä selvitettiin hämeenkyröläisten tilojen mahdollisuuksia ja valmiuksia luovuttaa lantaa tai muita biokaasutuskelpoisia aineksia mahdolliseen biokaasulaitokseen. Samalla kysytään halukkuudesta ottaa vastaan laitoksessa syntyvää mädätettä, joka sopisi lannoitteeksi viljelykäyttöön.

Hämeenkyrö on mukana Pirkanmaan ilmastoverkosto –hankkeessa (1.8.2024 – 31.8.2026) kahdeksan muun kunnan kanssa. Hankkeen tavoitteena on tukea hankekunnissa toimivien yritysten ja yhteisöjen ilmastotyötä ja innostaa yrityksiä ja kuntaorganisaatioita viestimään ilmastoystävällisistä tavoitteista, toimenpiteistä ja saavutetuista tuloksista.

Hyvinvointialueiden ja kuntien tehtävien vastuunjako ilmastotyössä vaatii vielä selkeyttämistä sekä valtakunnan että maakunnan tasolla, minkä vuoksi siihen ei ole tässä ohjelmassa otettu kantaa.

Kuva on luotu tekoälyllä

2. Kunnan kasvihuonekaasupäästöt

- 2.1 Kuntien päästölaskenta
- 2.2 Käyttöperustaiset päästöt 2022
- 2.3 Käyttöperustaisten päästöjen kehitys
- 2.4 Ennuste päästöjen kehityksestä
- 2.5 Ennuste päästökehityksestä
- 2.6 Kulutusperustaiset päästöt

2.1 Kuntien päästölaskenta

Ilmasto-ohjelman päästödatat perustuvat Syken kuntien tietokantoihin, jotka ovat kunnille avoimia ja maksuttomia (hiilineutraalisuomi.fi):

- [Kuntien ja alueiden käyttöperusteiset kasvihuonekaasupäästöt](#)
- [Kuntien ja alueiden kulutusperusteiset kasvihuonekaasupäästöt](#)
- Lisäksi on hyödynnetty Syken kuntien skenaariotyökalua: [Kasvihuonekaasupäästöjen skenaariotyökalu kunnille](#)

Syke toteuttaa päästölaskentaa ns. **Hinku-laskennan** mukaisesti, joka on kuntien päästökehityksen seurantaan laadittu oletuslaskentamalli. Sen ulkopuolelle jäävät päästökauppaan kuuluvan teollisuuden polttoaineiden käyttö, teollisuuden sähkönkulutus ja jätteiden käsittely sekä raskaan liikenteen läpiajoliikenne. Hinku-laskennan mukaisesti kunta saa tuulivoimasta päästökompensaation, eli hyvityksen.

Päästötilastoissa luvut ilmoitetaan hiilidioksidiekvivalentteina (CO₂e), joka on kasvihuonekaasujen yhteismitta. Sen avulla lasketaan yhteen hiilidioksidi-, metaani- ja dityypidioksidipäästöjen sekä F-kaasujen vaikutus ilmaston lämpenemiseen. Päästöt ilmaistaan usein tonneina tai kilotonneina (ktCO₂e = kilotonnia hiilidioksidiekvivalentteja).

Kuntien päästöjä lasketaan ja tarkastellaan kahdesta eri näkökulmasta:

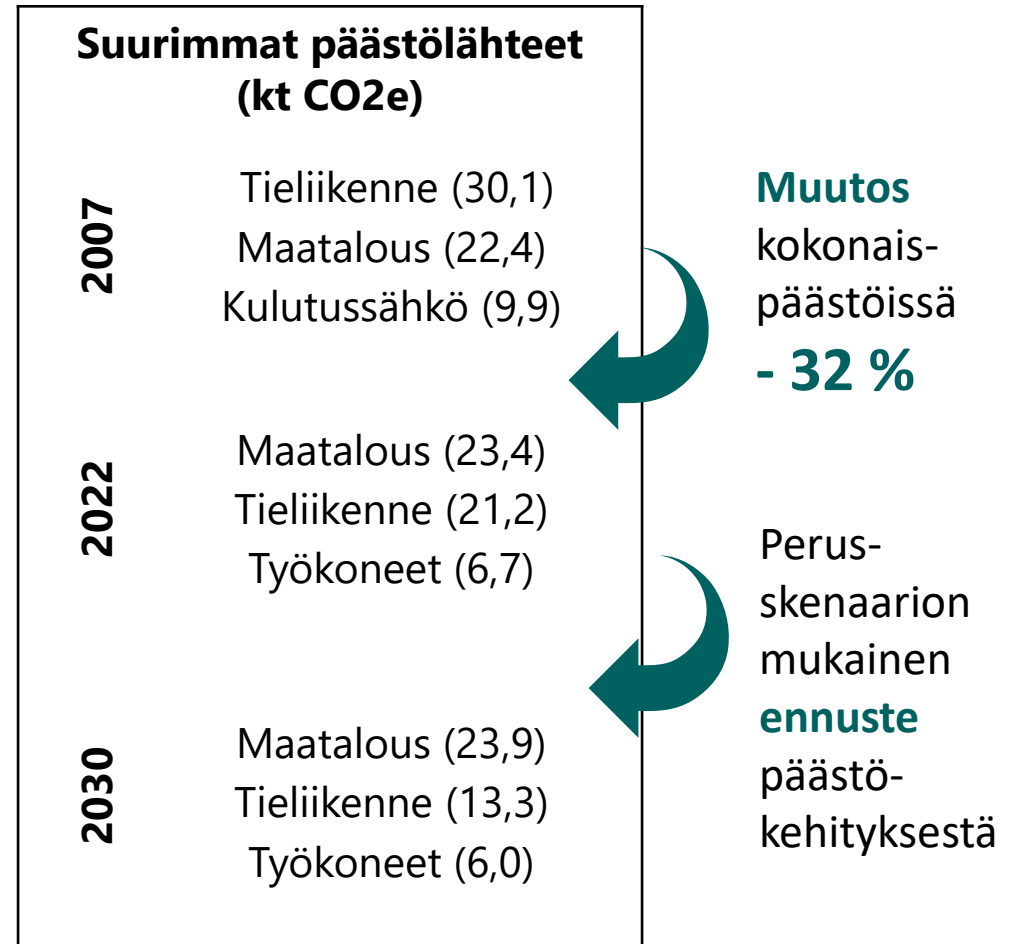
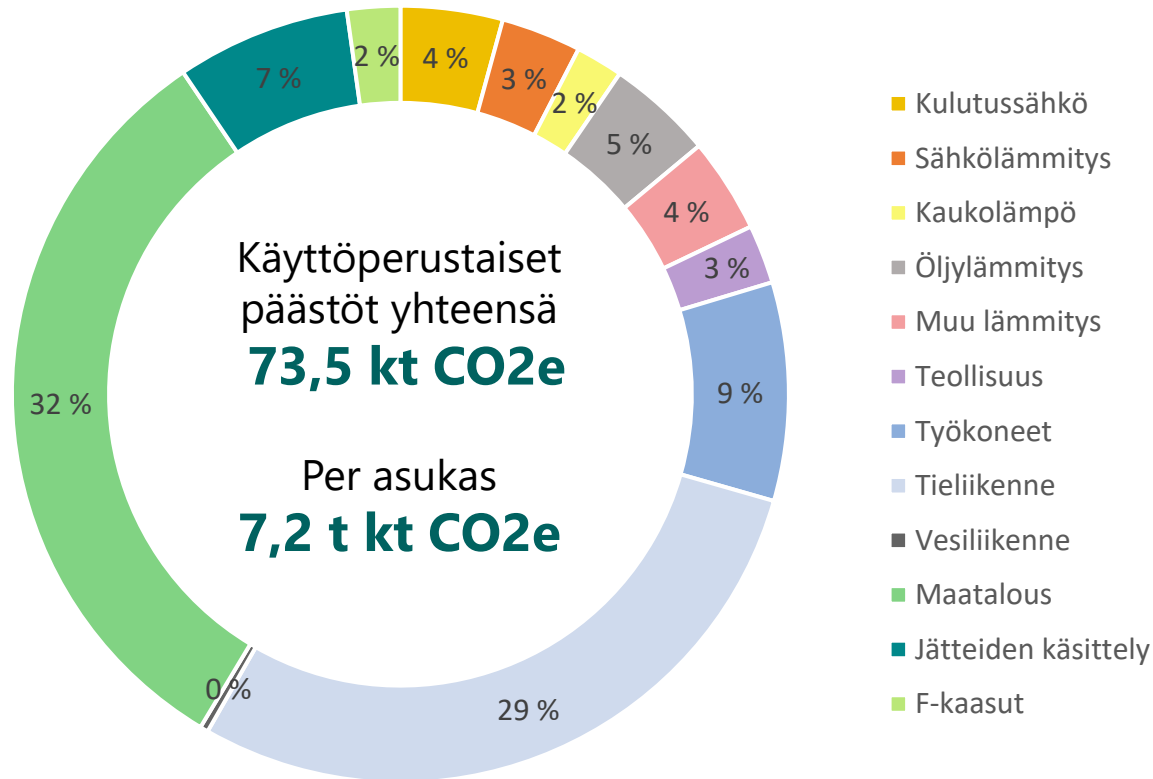
Käyttöperustainen päästö = Kuntien ja alueiden päästöjen laskentatapa, jossa osa päästöistä lasketaan tuotannon perusteella maantieteellisen sijainnin mukaan ja osa kulutuksen perusteella riippumatta maantieteellisestä syntypaikasta. Yleisin tapa seurata kunnan päästökehitystä.

- Esimerkiksi kaukolämmön päästöt jyvitetään siihen kuntaan, jossa kaukolämpö kulutetaan, vaikka lämpölaite sijaitsee toisessa kunnassa. Myös tieliikenteen päästöt lasketaan kulutusperustaisesti kuntaan rekisteröityjen ajoneuvojen vuosisuoritteiden perusteella siten, että matkat muihin kuntiin näkyvät asuinkunnan päästöissä.

Kulutusperustainen päästö = Kuntien ja alueiden päästöjen laskentatapa, joka huomioi sekä tarkastelualueella että hyödykkeiden tuotantoalueilla Suomessa ja ulkomailla syntyneet päästöt. Sisältää kotitalouden kulutuksen, kuntien hankintojen ja investointien sekä yksityisten asuinrakennusinvestointien päästöt. Laajentaa käyttöperustaisten päästöjen tarkastelua.

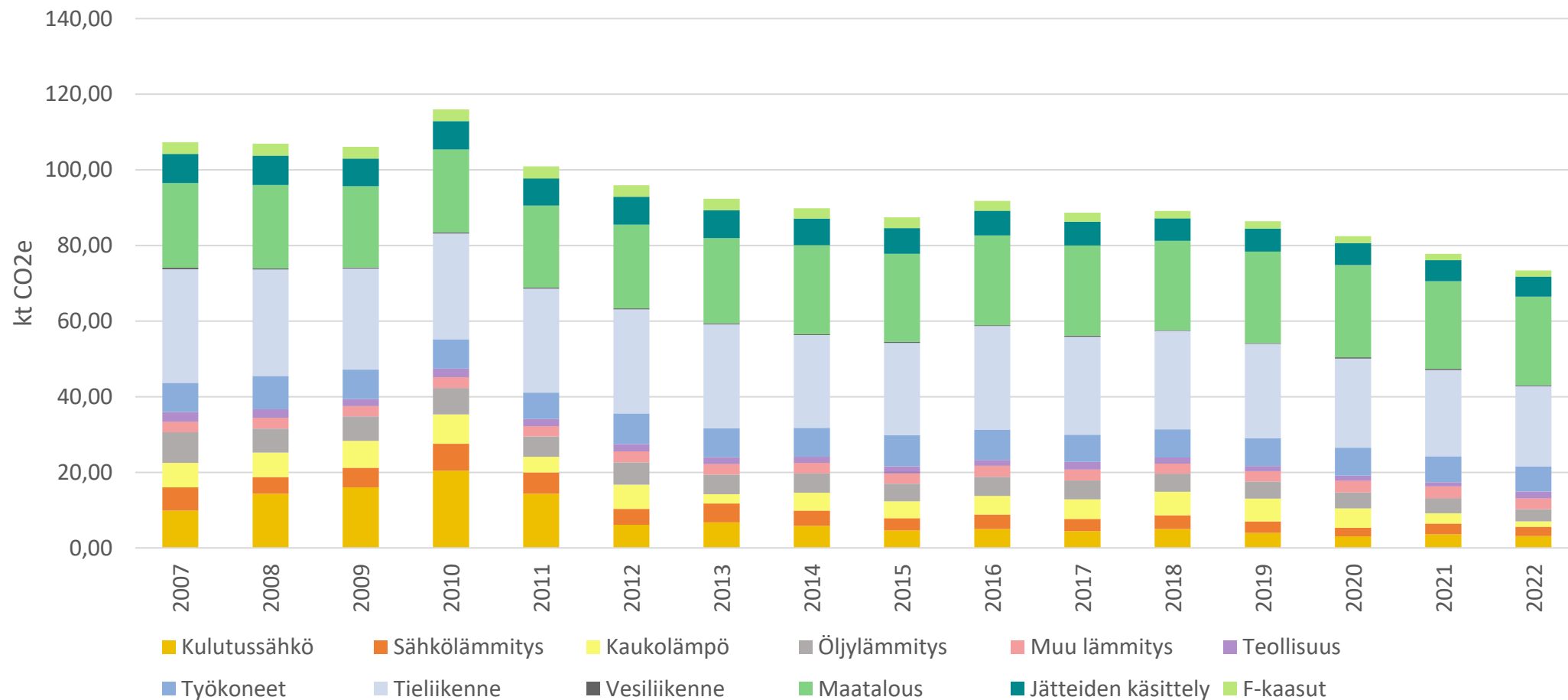

2.2 Hämeenkyrön käyttöperustaiset päästöt 2022

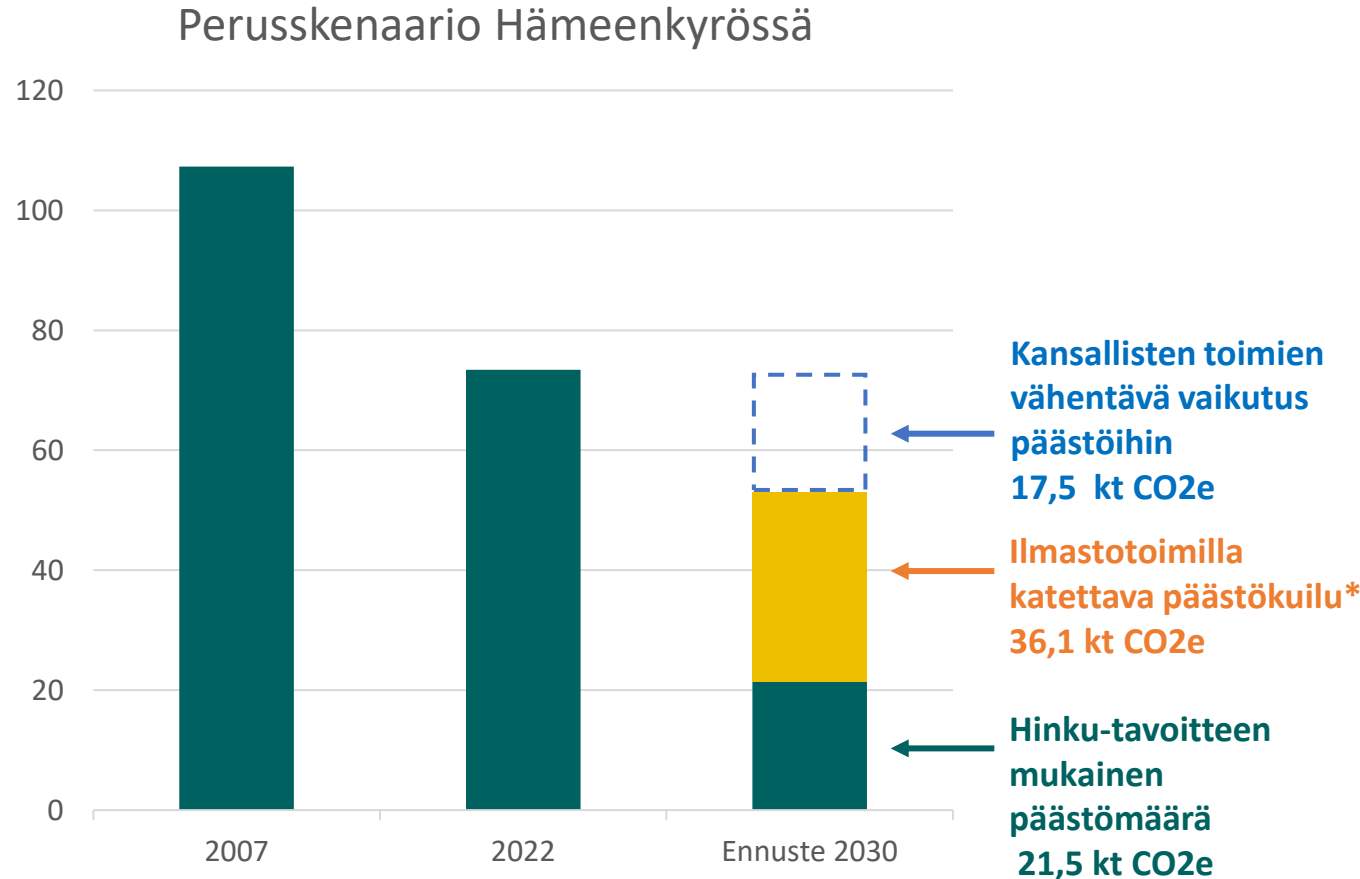

2.3 Käyttöperustaisten päästöjen kehitys

Hämeenkyrö

2.4 Ennuste päästöjen kehityksestä

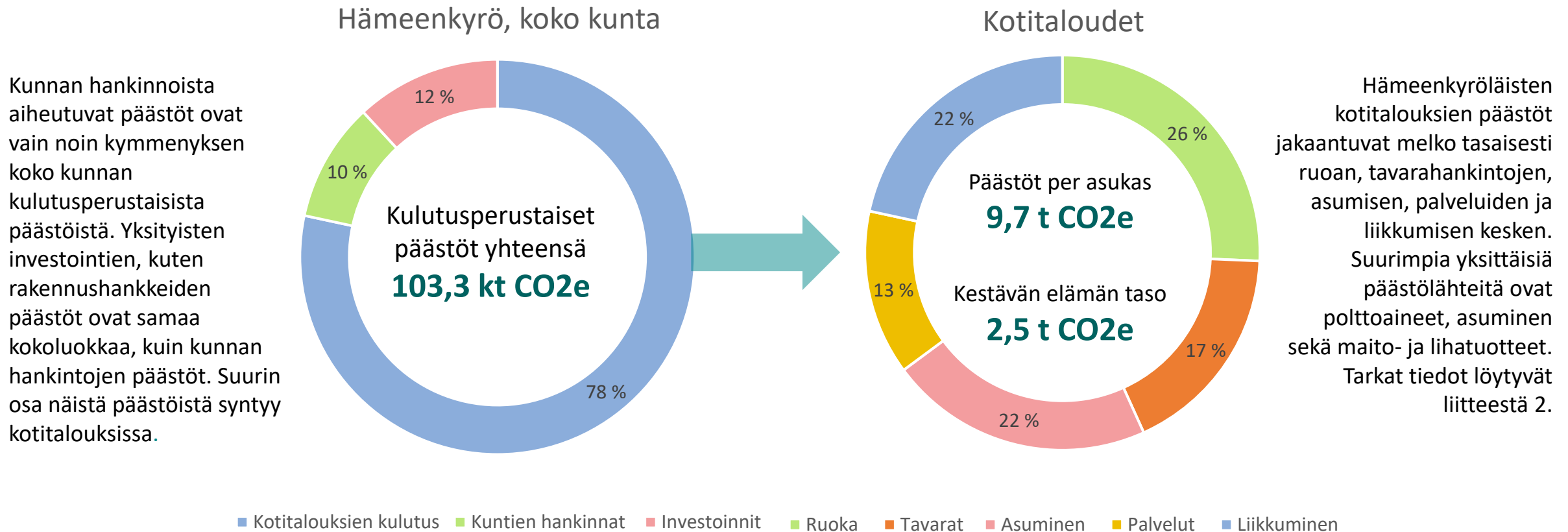

- Perusskenaario Hämeenkyrön päästöjen kehityksestä on toteutettu Syken skenaariotyökalua hyödyntäen.
- Perusskenaarion oletuksena on yleisen markkinakehityksen, voimassa olevan kansallisten politiikkatoimien sekä lainsäädännön vaikutus Hämeenkyrön päästöihin.
- Ilmastotoimilla katettavan päästökuilun* ennustetaan olevan Hämeenkyrössä 36,1 kt CO2e.
- Ennusteen mukaan suurimmat päästölähteet tulevat olemaan vuonna 2030 (muutos vuoteen 2022):
  - Maatalous (+ 2 %)
  - Tieliikenne (- 37 %)
  - Työkoneet (-10 %)
- Tuulivoiman tuotannosta sekä suuren mittaluokan aurinkovoiman tuotannosta kunta saisi laskennallista hyvitystä päästöihin.

*Kunnan päästövähennystavoitteen ja toteutuneiden päästöjen erotus.

2.6 Kulutusperustaiset päästöt 2015*

Eli kotitalouksien ja kunnan hankkimien tavaroista ja palveluista tuotantoketjun eri vaiheissa aiheutuvat päästöt.

*Syken kulutusperustaiset päästötiedot ovat toistaiseksi saatavilla ainoastaan vuodelta 2015. Lähde: Syke

3. Kunnan päästövähennystavoitteet

3.1. Hinku-tavoite

3.1 Hinku-tavoite

Hämeenkyrö kuuluu Hiilineutraalit kunnat –verkostoon (Hinku), jonka myötä kunta on sitoutunut tavoittelemaan

80 % päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä (Vertailuvuosi 2007)

Vuonna 2007 Hämeenkyrön kokonaispäästöt olivat 107,3 kt CO₂e ja vuonna 2022 75,1 kt CO₂e. Vuonna 2030 päästöjen tulisi olla 21,5 kt CO₂e.

Näin ollen päästöt ovat vähentyneet Hämeenkyrössä noin kolmanneksella. Päästöissä on vähennettävää yhä 53,6 kt CO₂e (50 % vrt. 2007), mutta varsinaisen päästökuilun arvioidaan olevan 31,6 kt CO₂e. Tätä on avattu tarkemmin ilmasto-ohjelman päästöskenaario-osiossa.

Kuva on luotu tekoälyllä

4. Kunnan päästövähennystoimenpiteet

- 4.1 Siirrytään fossiilisesta energiasta uusiutuvaan ja kehitetään energiatehokkuutta
- 4.2 Kehitetään kestävää ja vähäpäästöistä liikennejärjestelmää
- 4.3 Toteutetaan julkiset hankinnat kestävinä
- 4.4 Panostetaan ilmasto- ja luontokasvatukseen
- 4.5 Tuetaan siirtymää kiertotalouteen
- 4.6 Rakennetaan kestävää yhdyskuntaa
- 4.7 Tuetaan siirtymää kestävään ruokajärjestelmään

Ohje toimenpiteiden tulkintaan

Tässä luvussa on Hämeenkyrön päästövähennystoimenpiteet teemoittain rakennetuissa toimenpidetaulukoissa. Jokaisesta toimesta löytyy sisältöä selittävä toimenpiteen kuvaus, toteutuksen aikataulu, vastuu- ja yhteistyötahot sekä arvio vaikuttavuudesta. Alla oleva **esimerkkitoimenpide** ohjeistaa toimenpidekorttien tulkintaan.

Toimenpide	Aikataulu	Vastuu- ja yhteistyötahot	Arvio vaikutuksesta päästöihin	Kunnan vaikutusmahdollisuudet
Luovutaan fossiilisesta lämmityksestä kunnan kiinteistöissä ja korvataan öljy- ja maakaasulämmitys uusiutuvalla energialla, kuten lämpöpumppuratkaisuilla	Käynnissä	Elinympäristöpalvelut / tilapalvelut	***	*****

Toimenpiteen sisältö on kuvattu mahdollisimman selkeästi ja konkreettisella tasolla. Toimenpiteet on valittu Hämeenkyrön lähtötilanteen (2024) ja toteutettujen toimien, kunnan vahvuuksien sekä tarpeiden mukaisesti.

Ilmasto-ohjelman toimenpiteet on laadittu kunnan lähtökohdista ja toimenpiteiksi on listattu sellaisia keinoja, joita kunta voi toteuttaa.

Osa kunnan ilmastotoimista on lyhyen aikavälin toimia, osa pitkän. Aikataulu vuositasolla kertoo, milloin toimenpide on tarkoitus aloittaa. Osa toimista on jo aloitettu.

Ilmastotyö koskettaa kaikkia kunnan palvelualueita, joten tässä kohtaa on nimetty kunnan sisäiset vastuutahot. Usein toimiin myös linkittyy jokin yhteistyötaho, jotka on tunnistettu.

Kunkin toimenpiteen vaikutusta **koko kunnan päästöihin** on arvioitu tähtiasteikolla:

* Hyvin vähäinen vaikutus

** Kohtalainen vaikutus

*** Keskiuuri vaikutus

**** Huomattava vaikutus

***** Hyvin merkittävä vaikutus

Tarkkaa päästölaskentaa ei ole toteutettu. Huomattavaa on, että vaikutuksiltaan vähäisillä tai kohtalaisilla toimenpiteillä voi olla merkittäviä välillisiä (esim. osaaminen, asenteet) vaikutuksia.

Kunkin toimenpiteen osalta on arvioitu **kunnan vaikutusmahdollisuuksia** tähtiasteikolla:

* Toimenpide on ensisijaisesti muiden toimijoiden käsissä, mutta kunta voi vähäisissä määrin tukea sen toteutumista

** Toimenpide on ensisijaisesti muiden toimijoiden käsissä, mutta kunta voi merkittävästi tukea sen toteutumista

*** Kunta voi edistää toimenpidettä yhdessä muiden toimijoiden kanssa
**** Toimenpide on hyvin pitkälti kunnan toteutettavissa, mutta riippuu myös muista toimijoista

***** Toimenpide on täysin kunnan toteutettavissa

4.1 Siirytään fossiilisesta energiasta uusiutuvaan ja kehitetään energiatehokkuutta

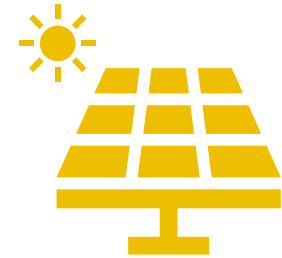
- 18 % Hämeenkyrön päästöistä aiheutuu energiankulutuksesta. Erilaiset lämmitysmuodot tuottavat yhteensä noin 14 % Hämeenkyrön päästöistä ja kulutussähkö reilut 4 %.
- Kulutussähkön päästöt ovat laskeneet kansallisesti merkittävästi sähköntuotannon siirryttyä pitkälti uusiutuviin tuotantomuotoihin. Myös lämmityksen päästöt ovat laskeneet, kun sekä kaukolämpöyhtiöt että yksityiset kiinteistönomistajat ovat tehneet investointeja päästöttömiin lämmitysmuotoihin. Etenkin yksityisen sektorin öljylämmitys kuormittaa silti yhä ilmastoa ja kasvattaa Hämeenkyrön päästötaakkaa.
- Kunta voi vauhdittaa siirtymää uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkaaseen järjestelmään omien kiinteistöjen energiaremonttien kautta sekä mahdollistamalla ja kannustamalla yksityisiä toimijoita kestäviin energiaratkaisuihin.
- Lähes kaikissa kunnan kiinteistöissä ollaan luovuttu öljylämmityksestä siirtymällä kaukolämpöön, maalämpöön ja pellettiin. Koulujen katoilla tuotetaan aurinkopaneeleilla uusiutuvaa energiaa.
- Hämeenkyrö kuuluu kunta-alan energiatehokkuussopimukseen (KETS). Energiatehokkuutta on kehitetty kunnan kiinteistöissä mm. ilmanvaihdon optimoinnilla.
- Kunnan katuvaloja vaihdetaan vuosittain energiatehokkaisiin LED-valoihin (70-80 % vielä vaihtamatta).
- Hämeenkyrössä kaukolämmön tuotannosta vastaa Leppäkosken lämpö, joka tuottaa lämpöä hakelaitoksissa. Kaukolämpöverkko kattaa Hämeenkyrön taajama-alueet.
- Kunta myös neuvoo asukkaita energiaremonteissa ja niihin liittyvissä avustuksissa.

Kunnan kiinteistöjen ja toimintojen energiankäyttö ja –tuotanto

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho ja yhteistyökumppanit	Arvio vaikutuksesta päästöihin	Kunnan vaikutusmahdollisuudet
Kehitetään kiinteistöjen energiatehokkuutta älykkäillä ohjauksjärjestelmillä, tilatehokkuutta parantamalla ja/tai rakenteellisilla ratkaisuilla	Jatkuva	Tilapalvelut	***	*****
Lisätään aurinkoenergian tuotantoa kunnan kiinteistöjen katoilla ja muissa rakenteissa	Mahdollisuuksien mukaan	Tilapalvelut	***	*****
Jatketaan siirtymistä katu- ja ulkovalaistuksessa energiatehokkaisiin LED-valoihin sekä älykkääseen valaistuksen ohjaukseen	Jatkuva	Yhdyskuntatekniikka	***	*****
Otetaan kunnan tytäryhtiöt (vuokratalot, jäähalli, tuleva sote-kiinteistö oy) mukaan toimeenpanemaan kunnassa hyväksytyjä ilmastotavoitteita	2025	Yhtiöiden hallitukset	****	****
Edistetään kuntien energiatehokkuussopimuksen (KETS) mukaista tavoitetta ja liiyytään seuraavalle sopimuskaudelle	Jatkuva, 2026 -	Tilapalvelut	***	*****

Uusiutuvan energian tuotanto kunnan alueella

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho ja yhteistyökumppanit	Arvio vaikutuksesta päästöihin	Kunnan vaikutusmahdollisuudet
Edistetään tuulivoiman tuotantomahdollisuuksien hyödyntämistä kunnan alueella	Käynnissä	Kaavoitus , maakuntaliitto, ELY	*****	***
Mahdollistetaan suuren mittaluokan aurinkoenergian tuotanto yksityisissä erillisvoimaloissa kaavoitus- ja luparatkaisuilla hiilinielut ja luontoarvot huomioiden	Pitkän aikavälin toimenpide	Kaavoitus , maakuntaliitto, ELY, yksityiset toimijat	****	***
Mahdollistetaan yksityisten toimijoiden sähkön ja lämmön varastointihankkeet kaavoitus- ja luparatkaisuilla	Pitkän aikavälin toimenpide	Kaavoitus, yrityspalvelut , yksityiset toimijat	****	**
Mahdollistetaan ja edistetään innovatiivisten energiaratkaisujen , kuten vetyhankkeiden, toteutumista kunnan alueella	Pitkän aikavälin toimenpide	Kaavoitus, yrityspalvelut , yksityiset toimijat	****	***
Edistetään kaukolämmön tuotannon siirtymistä pois polttoon perustuvista menetelmistä mm. aktiivisen yhteistyön ja tehokkaiden lupaprosessien avulla	Pitkän aikavälin toimenpide	Elinympäristöpalvelut , Leppäkosken Lämpö Oy	*****	**

Asukkaiden ja yritysten energiankulutus

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho ja yhteistyökumppanit	Arvio vaikutuksesta päästöihin	Kunnan vaikutusmahdollisuudet
Näytetään esimerkkiä asukkaille ja yrityksille viestimällä aktiivisesti kunnan omista uusiutuvan energian toimenpiteistä	2025 alkaen	Elinympäristöpalvelut	**	**
Kannustetaan asukkaita ja yrityksiä siirtymään pois fossiilisesta lämmityksestä sekä kehittämään energiatehokkuutta viestinnän ja neuvonnan keinoin	2025 alkaen	Elinympäristöpalvelut , yrityspalvelut, rakennusvalvonta, ympäristövalvonta	***	**
Järjestetään kuntalaisille ja yrityksille uusiutuvaan energiaan liittyviä infotilaisuuksia	2025 alkaen	Yrityspalvelut	**	**

4.2 Kehitetään kestäväää ja vähäpäästöistä liikennejärjestelmää

- Tieliikenteestä syntyy liki kolmannes (29 %) Hämeenkyrön päästöistä. Liikenteen päästöt lasketaan kunnan asukkaiden liikkumisen mukaan, joten läpikulkuliikennettä ei huomioida. Näin ollen asukkailla on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa kunnan liikenteen päästöihin.
- Kunta voi vaikuttaa liikenteen päästöihin vähentämällä liikkumisen tarvetta, parantamalla liityntäpysäköintiä ja palvelujen saavutettavuutta sekä vauhdittamalla kulkutapamuotojen siirtymää kestävämpään suuntaan.
- Hämeenkyrön ajoneuvokannasta noin 5 % on täyssähköautoja/ladattavia hybridejä. Kunnalla ei vielä ole sähköautoja käytössä. Lainsäädäntö velvoittaa kuntia toteuttamaan ajoneuvo- ja kuljetushankinnat päästöttöminä sekä mahdollistamaan sähköauton latauksen julkisissa kiinteistöissä.
- Kunnantalon pihalle on asennettu yksi yleinen sähköautojen latauspiste. Lisäksi kunnan alueella on yksityisten toimijoiden latauspisteitä.
- Hämeenkyröstä on kohtuuhyvät bussiyhteydet Tampereen suuntaan etenkin arkisin. Hämeenkyröläisille on tarjolla normaalia edullisempia joukkoliikenteen lipputuotteita (ns. Hämeenkyrö-lippu ja Hämeenkyrö-nuorisolippu).
- Kestävän liikkumisen mahdollisuuksiin on alettu panostaa laatimalla Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma ja suunnittelemalla ja toteuttamalla yhteistyössä ELY:n kanssa kevyen liikenteen väyliä. Kunta on kunnostanut kaksi polkupyörää yleiseen käyttöön.
- Keskeinen ajankohtainen hanke on biokaasulaitosselvitys (TREASoURcE), jonka toteutuessaan Hämeenkyrössä mahdollistaisi autojen biokaasutankkauksen.

Kävely, pyöräily ja julkinen liikenne

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho ja yhteistyökumppanit	Arvio vaikutuksesta päästöihin	Kunnan vaikutusmahdollisuudet
Toimeenpannaan pyöräilyn ja kävelyn edistämishjelman mukaisia toimenpiteitä	Jatkuva	Elinympäristöpalvelut	***	*****
Tarjotaan henkilöstölle työsuhdepyöräetua ja järjestetään muita kannustimia kestävään työmatkaliikenteeseen	2025	Hallintopalvelut	*	*****
Osallistutaan aktiivisesti joukkoliikenteen palvelutason (mm. tiheämmät vuorovälit, kunnan sisäiset yhteydet) kehittämiseen	Jatkuva	Hallintopalvelut , ELY, maakuntaliitto, liikennöitsijät	***	**
Osallistutaan aktiivisesti joukkoliikenteen houkuttelevuuden (mm. kampanjat, lippuratkaisut) kehittämiseen	Jatkuva	Hallintopalvelut , ELY, maakuntaliitto, liikennöitsijät	***	**
Osallistutaan liikkumispalveluiden , matkaketjujen, kutsupohjaisten ratkaisujen ja kimpakyytiratkaisujen kehittämiseen	2026	Hallintopalvelut , ELY, maakuntaliitto, liikennöitsijät	***	**

Vähäpäästöiset ajoneuvojen lataus- ja tankkausinfra

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho ja yhteistyökumppanit	Arvio vaikutuksesta päästöihin	Kunnan vaikutusmahdollisuudet
Toteutetaan lainmukaiset sähköautojen latausmahdollisuudet kunnan kiinteistöissä asteittain	2024 -	Tilapalvelut	**	*****
Mahdollistetaan yksityisten sähköauton latauspisteiden toteutus kunnan alueella	Jatkuva	Kaavoitus, rakennusvalvonta	***	**
Edistetään ja mahdollistetaan biokaasun tankkausaseman rakentaminen kunnan alueella	Käynnissä	Kaavoitus	***	***

4.3 Toteutetaan julkiset hankinnat kestävinä

- Julkisilla hankinnoilla voidaan tehdä vaikuttavia päästövähennyksiä, sillä kunnan hankintojen päästöt ovat noin kymmenyksen koko kunnan kulutusperustaisista päästöistä. Kulutuksen päästöt syntyvät tavanomaisesti kunnan tai Suomen rajojen ulkopuolella.
- Suurimpia kunnan hankintojen kulutusperustaisten päästöjen lähteitä ovat:
  - Asiakaspalveluostot (2,4 kt CO₂e)
  - Muut palveluostot (1,4 kt CO₂e)
  - Ostosähkö (1,2 kt CO₂e)
  - Elintarvikehankinnat (0,9 kt CO₂e)
  - Ravitsemispalvelut (0,9 kt CO₂e)
  - Lämmitys (0,7 kt CO₂e)
- Kunta voi vaikuttaa hankintojen päästöihin laatimalla hankintoihin vähähiilisyyskriteerejä.
- Hämeenkyrön kunnan kestävien hankintojen tekemiseen liittyy jo nykyisellään useita periaatteita ja kriteerejä. Kriteerit vaihtelevat riippuen hankinnan luonteesta ja tarpeista.
- Kunnan hankintatoimen tulee noudattaa myös kansallista ja EU-tason lainsäädäntöä julkisista hankinnoista, jotka asettavat raamit kestävien hankintojen toteuttamiselle.
- Hankinnoissa pyritään huomioimaan paitsi ekologinen kestävyys, myös sosiaalinen kestävyys sekä innovatiivisuus.

Vähähiiliset ja kestävät julkiset hankinnat

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho ja yhteistyökumppanit	Arvio vaikutuksesta päästöihin	Kunnan vaikutusmahdollisuudet
Päivitetään kunnan hankintaohjeet ja sisällytetään vähähiilisyyskriteerit	2025	Johtoryhmä	****	****
Tutkitaan mahdollisuudet toteuttaa Hämeenkyrö talon rakennushanke vähähiilisenä huomioiden aurinkoenergian tuotanto, energiatehokkuus, muuntojoustavuus, pitkäikäisyys sekä vähähiilisten rakennusmateriaalien mahdollisuudet	Jatkuva	Elinympäristöpalvelut	****	*****

4.4 Panostetaan ilmasto- ja luontokasvatukseen

- Sivistystoimessa toteutettava ilmasto- ja luontokasvatus on oleellinen osa kunnan ilmastotyötä, sillä kouluissa ja päiväkodissa kasvaa tulevaisuuden asukkaita, joihin nyt tehtävät päätökset erityisesti vaikuttavat. Kunnan tehtävä on edistää kestävästä kehitystä ja turvallista elinympäristöä – myös tulevaisuudessa.
  - Kestävyykskasvatus on vahvasti osana koulujen toimintaa jo opetussuunnitelman ja päivittäisen opetustyön kautta, minkä lisäksi ilmasto- ja luontokasvatusta voidaan vahvistaa koulujen muussa toiminnassa, kuten teemaviikoissa ja arkisissa toimintamalleissa. Myös varhaiskasvatuksen yksiköissä voidaan vahvistaa lasten luontosuhdetta monin eri tavoin.
  - Sivistystoimen ilmastotoimenpiteet ovat vaikuttavia, sillä kouluissa ja päiväkodeissa opitut kestävät käytännöt usein siirtyvät koteihin ja vaikuttavat koko perheeseen.
- Hämeenkyrössä ilmasto- ja luontokasvatusta on tehty pitkään, jo 1990-luvulta alkaen. Koulujen oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua kestävästä kehityksen toimintaan, kuten Vihreä lippu –ohjelmaan. Päiväkodeissa valitaan omat painopisteet kestävästä kehityksen edistämiseksi, ja lapsia opetetaan ympäristöystävällisiin käytäntöihin.
  - Kunnan perusopetukselle on laadittu **Kestävän kasvatuksen käsikirja**, joka tukee opettajien kestävyysteeman suunnitelmallista kytkemistä koulun arkeen sekä opettajien arkea. Se on toteutettu osana KEKO-hanketta (2022-2024).
  - Myös Hämeenkyrön kirjasto on toteuttanut joukon ilmastotoimenpiteitä osana sitoutumistaan ympäristövastuulliseen toimintaan. Kirjasto panostaa kierrätykseen ja ilmastotietoisuuden vahvistamiseen esimerkiksi esittelemällä energiankulutukseen ja kiertotalouteen liittyvää materiaalia kävijöille.

Ilmasto- ja luontokasvatus

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho ja yhteistyökumppanit	Arvio vaikutuksesta päästöihin	Kunnan vaikutusmahdollisuudet
Jalkautetaan Hämeenkyrön kunnan perusopetuksen Kestävän kasvatuksen käsikirja kouluihin siten, että kukin yksikkö määrittelee lukuvuosi-kohtaiset kestävyystavoitteet	Jatkuva	Sivistyspalvelut	*	*****
Kannustetaan lapsia ja nuoria ilmastokestäviin valintoihin , kuten kävelyyn ja pyöräilyyn, kierrätykseen ja energiansäästöön	Jatkuva	Sivistyspalvelut	**	****
Järjestetään kouluissa ja päiväkodeissa ilmasto- ja luontoaiheisia teemaviikkoja ja/tai tapahtumia	Jatkuva	Sivistyspalvelut	*	*****
Vahvistetaan nuorisovaltuuston osallistumismahdollisuuksia kunnan ilmastotyöhön	2025	Hallintopalvelut, nuorisovaltuusto	*	*****
Vahvistetaan koulujen ja päiväkotien henkilöstön ilmasto- ja luonto-osaamista täydennyskoulutuksilla		Sivistyspalvelut	*	****
Ylläpidetään ja kehitetään kirjaston roolia kestävyysajattelun vauhdittajana sekä jakamistalouden alustana	Käynnissä	Sivistyspalvelut		
Kirjataan kestävyystyön edistäminen varhaiskasvatussuunnitelmaan	2026	Sivistyspalvelut	*	*****
Kirjataan kestävyystyön edistäminen opetussuunnitelmaan	2026	Sivistyspalvelut	*	*****

4.5 Tuetaan siirtymää kiertotalouteen

- Jätteiden käsittely aiheuttaa 7 % Hämeenkyrön päästöistä.
- Hämeenkyrö on yksi Pirkanmaan Jätehuolto Oy:n omistajakunnista ja yhtiö huolehtii omistajakuntiensa alueella tapahtuvista lakisääteisistä jätehuoltopalveluista ja neuvonnasta asukkaille ja yrityksille.
- Hämeenkyröläisten kotitalouksien keskimääräiset kulutusperustaiset päästöt ovat 9,7 t CO₂e vuodessa, kun kestäväksi määritelty, tavoitteellinen taso olisi 2,5 t CO₂e vuodessa. Kehittämällä tietoisuutta kulutuksen päästöistä ja kierto- ja jakamistalouden mahdollisuuksista kunta voi välillisesti vaikuttaa asukkaiden kulutuksen päästöihin.
- Kunnan kiinteistöissä on kattavat lajittelumahdollisuudet. Sivistyspalveluissa opastetaan ja kannustetaan kierrättämään ja hallintopalveluissa on panostettu paperittoman asioinnin kehittämiseen. Kunnassa hyödynnetään korjattuja ja kierrätettyjä kalusteita.
- Rakentamisesta syntyy runsaasti päästöjä ja jätettä, minkä vuoksi kiertotalouden ratkaisut rakennussektorilla ovat ilmaston kannalta kannattavia ja vaikuttavia. Hämeenkyrönväylä -hankkeessa on käytetty rakeistettua tuhkaa maantien kierrätysmateriaalina. Rakennusvalvonnassa kannustetaan korjausrakentamiseen purkamisen sijaan, josta esimerkkinä Mahnalan puukoulun saneeraus.
- Keskeinen kiertotalouden hanke kunnassa on biokaasulaitos selvitys.

Jätteiden käsittely ja kiertotalous

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho ja yhteistyökumppanit	Arvio vaikutuksesta päästöihin	Kunnan vaikutusmahdollisuudet
Tehostetaan materiaalien ja tavaroiden uusiokäyttöä kunnan toiminnoissa esim. perustettavan kunnan sisäisen kierrätysportaalin avulla	Käynnissä	Johtoryhmä , kaikki palvelualueet	**	*****
Edistetään jätelogistiikan tehostamista ja vähähiilistymistä aktiivisella yhteistyöllä jäteyhtiön kanssa	Jatkuva	Elinympäristöpalvelut	***	**
Huomioidaan kiertotalouden tarpeet kaavoitusratkaisuissa (esim. maamassakoordinaatio)	2025 alkaen	Kaavoitus , yhdyskuntatekniikka	****	*****
Tuetaan kiertotalousalan yritystoimintaa	Käynnissä	Yrityspalvelut	***	**

4.6 Rakennetaan kestävää yhdyskuntaa

- Kaavoitus ja maankäyttö ovat kunnan tärkeitä työkaluja ilmastotyössä. Kaavoituksella määritellään etenkin pitkällä aikavälillä kestävä yhdyskuntarakenteen ja elintapojen mahdollisuuksia.
- Ilmastokestävällä kaavoituksella voidaan muun muassa vähentää liikenteen päästöjä, vaikuttaa rakentamisen aikaisiin päästöihin sekä uusiutuvan energian tuotantomahdollisuuksiin, tukea kiertotaloutta sekä varmistaa, etteivät hiilinielut ja luontoarvot heikkene.
- Hämeenkyrön kunnan kaavoituksessa käytetään ilmastokestävän kaavoituksen Kilva-tarkistuslistaa. Se auttaa tunnistamaan kaavahankkeen ilmastovaikutuksia, sekä heikkouksia ja vahvuuksia ilmaston näkökulmasta.

Ilmastokestävä kaavoitus ja maankäyttö

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho ja yhteistyökumppanit	Arvio vaikutuksesta päästöihin	Kunnan vaikutusmahdollisuudet
Arvioidaan kaavahankkeiden ilmastovaikutukset (esim. Kilva- ja Hiilikartta-työkalujen avulla)	Käynnissä	Kaavoitus	***	*****
Huomioidaan yhdyskuntarakenteen kehityksen ilmastovaikutukset pitkällä aikavälillä	Jatkuva	Kaavoitus, maakuntaliitto	***	*****
Kaavoitetaan ja osoitetaan alueita puhtaan siirtymän hankkeille	Käynnissä	Kaavoitus	****	****
Tuetaan alueiden suunnittelulla viherryttämistä ja viherverkostoja	2025 -	Kaavoitus	**	*****
Edistetään yksityistä puurakentamista kaavoituksen, luvituksen ja tontinluovutusehtojen kautta	Jatkuva	Kaavoitus, rakennusvalvonta	**	*****

4.7 Tuetaan siirtymää kestäväan ruokajärjestelmään

- Maatalous on Hämeenkyrön suurin päästölähde tuottaen noin kolmanneksen koko kunnan päästöistä. Maatalouden päästöihin lasketaan metaani- ja dityppioksidipäästöt kotieläimistä, lannasta ja maatalousmailta sekä kalkituksen ja urealannoituksen hiilidioksidipäästöt.
- Maatalousvoittoinen kunta voi tukea ruokasektorin kestävyys siirtymää oikeudenmukaisesti esimerkiksi tukemalla paikallisten maatalousyrittäjien mahdollisuuksia hyötyä kestävästä menetelmästä.
- Hämeenkyröläisen kotitalouden ruoankulutuksen päästöt ovat 1,9 t CO₂ vuodessa, mikä vastaa noin viidennestä kaikista kotitalouksien kulutusperustaisista päästöistä. Näin ollen kunta voi myös viestinnällä ja ohjauksella kannustaa asukkaita nykyistä kestävämpiin ruokavalintoihin.
- Hämeenkyrössä ollaan tehty urauurtavaa työtä kehittäessä vuorovaikutusta paikallisten maatalousyrittäjien kanssa niin kutsutussa Maatalousareenassa. Kunnalla on hyvät lähtökohdat jatkaa toimivaa yhteistyötä paikallisen ruoantuotannon kehittämiseksi ja vahvistamiseksi.
- Kunnan ateriapalveluissa ruuan kotimaisuusaste on 70 %. Joka päivä tarjotaan kasvisruokavaihtoehto. Ruokahävikkiä ehkäistään biovaa'alla ja mahdollinen hävikki hyödynnetään seurakunnan kanssa yhteistyössä ruokaa tarvitseville.

Ruokahankinnat ja maatalous

Toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho ja yhteistyökumppanit	Arvio vaikutuksesta päästöihin	Kunnan vaikutusmahdollisuudet
Lisätään luomu- ja/tai lähiruokapäiviä	Käynnissä	Ateriapalvelut	*	*****
Kehitetään ennestään toimintamalleja ruokahävikin pienentämiseksi	Jatkuva	Ateriapalvelut, sivistyspalvelut	**	*****
Lisätään kunnan hankintaohjeisiin paikallisen ja kotimaisen ruoan kriteerit	2025	Elinympäristöpalvelut, ateriapalvelut	*	*****
Sisällytetään kotitalouden opetukseen kasvis-, kausi- ja lähiruokailu	2025	Sivistyspalvelut	*	*****
Tuetaan paikallisten maatalousyrittäjien kestävien viljelysmenetelmien ja hyvien käytäntöjen leviämistä aktiivisella vuorovaikutuksella	Jatkuva	Elinympäristöpalvelut, yrityspalvelut	****	***

5. Muut ilmastotyön kokonaisuudet

5.1 Hiilinielut ja –varastot

5.2 Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

5.3 Luonnon monimuotoisuus

5.1 Hiilinielut ja varastot

Pirkanmaan liiton (2024) toteuttaman selvityksen mukaan **Hämeenkyrön metsät toimivat nettopäästölähteenä**, eli metsistä syntyy enemmän päästöjä kuin mitä puuston hiilinielut ovat. Tämä selittyy erityisesti sillä, että vuosittaiset hakkuumäärät ja sitä myötä poistunut puun biomassa (107 500 t CO₂e) on ollut tarkasteluvuonna (2022) suurempi kuin puuston kasvu, eli nielu (-100 100 tCO₂e). Kun laskennassa huomioidaan vielä mineraalimaiden nielut, turvemaiden päästöt sekä lannoituksen päästöt, vuonna 2022 Hämeenkyrön metsien nettopäästöt olivat 19 470 t CO₂e. Tarkat tulokset on esitetty ilmasto-ohjelman liitteessä 3.

Tulos on vastaava monessa muussa Pirkanmaan kunnassa ja haaste on tunnistettu myös kansallisesti; Suomen maankäyttösektori on viime vuosina ollut joko nettopäästölähde tai ainoastaan niukasti nettohiilinielun puolella. Hakkuumäärien pysyessä nykyisellään, kehityksen ennustetaan heikentävän metsien hiilinieluita entisestään.

Kunta voi vaikuttaa metsien hiilinieluihin ja varastoihin oman metsäomaisuuden kautta, maapolitiikalla, vuorovaikuttamalla metsänomistajien kanssa sekä muulla sidosryhmäyhteistyöllä.

Hämeenkyröllä on metsää noin 450 hehtaaria ja voimassa oleva **metsänhoitosuunnitelma**, jonka toteuttamisessa tehdään yhteistyötä Metsänhoitoyhdistys Pirkanmaan kanssa. Tavoitteena on pitää metsät hyvinvoivina, kasvukykyisinä, elinvoimaisina ja terveinä sekä uudistaa metsiä. Vuoden 2025 yhtenä metsänhoidon teemana on lannoitushanke, jossa etsitään lannoitettavia metsäalueita esimerkiksi kangasmailta.

Kesällä 2020 Hämeenkyröön istutettiin 6 000 kuusentainta 3 hehtaarin alalle. Uutta hiilinielua luotiin yhteistyössä kunnan ja Suomen 4H-liiton Taimiteko-toimintamallin kanssa. Paikallisesti taimien istuttamisesta sai kesätöitä 12 nuorta.

Toimenpiteitä hiilinielujen ja varastojen vahvistamiseksi

Kunta voi tukea alueen hiilinieluja ja varastoja sekä oman toiminnan, omaisuuden ja suunnittelun kautta että vuorovaikutuksen kautta. Toimenpiteitä ovat esimerkiksi:

- Huomioidaan kaavahankkeen vaikutukset hiilinieluihin ja –varastoihin. Pyritään säilyttämään metsäalueet. Ei osoiteta uusia alueita metsäalueille, vaan priorisoidaan olemassa olevia rakennettuja alueita.
- Säilytetään viherverkostot ja -käytävät.
- Määritellään paikalliset kompensatiokeinot.
- Edistetään yksityistä ja julkista puurakentamista, mikä varastoi hiiltä.
- Toteutetaan voimassa olevaa metsänhoitosuunnitelmaa kestävyysperiaatteet huomioiden.
- Toteutetaan puuston kasvua vahvistavia toimenpiteitä kunnan metsissä ja viheralueilla.
- Laajennetaan ja lisätään suojelualueita.
- Vahvistetaan vuorovaikutusta keskeisten sidosryhmien, kuten metsätalousyrittäjien sekä järjestöjen ja yhteisöjen, kanssa kunnan ilmastotavoitteista sekä metsien hiilinieluista. Tehdään aktiivisesti töitä yhteisen vision ja tavoitetilan muodostamiseksi.

Kuva on luotu tekoälyllä

5.2 Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Tärkein keino vähentää ilmastonmuutoksen vaikutuksia ja siten sopeutumistarvetta on kasvihuonekaasupäästöjen hillitseminen maailmanlaajuisesti. Hillitsemistoimien lisäksi tarvitaan kuitenkin myös **sopeutumistoimenpiteitä**. Ilmastonmuutokseen sopeutumisella tarkoitetaan toimia, joilla varaudutaan ja mukaudutaan ilmastonmuutokseen ja sen todennäköisiin vaikutuksiin sekä toimia, joiden avulla voidaan hyötyä ilmastonmuutokseen liittyvistä vaikutuksista.

Kunnat ovat tärkeässä roolissa ilmastonmuutokseen sopeutumisessa tähtäävässä työssä, sillä kunnat vastaavat muun muassa asukkaiden hyvinvoinnin edistämisestä, infrasta ja ympäristöstä. Nämä kaikki ovat alttiita ilmastoriskeille. Myös Maa- ja metsätalousministeriön laatiman kansallisen [sopeutumissuunnitelman](#) toimeenpano edellyttää eri hallinnon tasojen laajaa yhteistyötä ja kuntien osallistumista.

Tässä ilmasto-ohjelmassa keskitytään pääosin kunnan ratkaisuvallassa oleviin toimenpiteisiin. Näin ollen sopeutumisen toimenpiteistä on rajattu ulkopuolelle ilmastoriskien heijastevaikutukset, kuten ilmastopakolaisuus, sekä elinkeinoihin, kuten teollisuuteen ja alkutuotantoon, kohdistuvat ilmastoriskit. Samoin hyvinvointialueiden toimivaltuuksiin kuuluvat kokonaisuudet on rajattu sopeutumisosion ulkopuolelle.

Hämeenkyrön sopeutumistyön lähtökohtana on, että **sopeutumisen toimenpiteet sisällytetään palvelualueiden normaaliin suunnitteluun, riskienhallintaan ja toimintaan**. Sopeutumiseen kohdennetut investoinnit ovat panostuksia kohti turvallisempaa, toimintavarmempaa ja kestävämpää kuntaa. Sopeutustoimilla voidaan paitsi varautua terveyteen, hyvinvointiin, elinkeinoihin ja luontoon kohdistuviin riskeihin, myös hyötyä muuttuvan ilmaston tarjoamista mahdollisuuksista ja huolehtia infrastruktuurin korjausvelasta.

Hämeenkyrön ilmatoriskit

Vaikka ilmaston lämpeneminen pysäytettäisiin tänään, sen vaikutukset näkyisivät joka tapauksessa äärevöityvinä sääoloina. Tällaisia sään ääri-ilmiöitä ovat esimerkiksi hellejaksot, rankkasateet, myrskyt sekä routasykliin muutokset. **Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät nyt jo, myös Suomessa.**

Suomen ilmastopaneelin (2021) [selvityksen](#) mukaan **Pirkanmaan ilmasto on jo lämmennyt**, sillä ajanjaksolla 1991–2020 lämpötila oli noin 0,6°C lämpimämpi kuin 1981–2010. Maakunnan keskilämpötilan arvioidaan olevan vuonna 2050 noin 1,8–2,9°C korkeampi kuin nykyisin. Vastaavasti vuotuisten sademäärien arvioidaan kasvavan alueella 5–7 prosenttia, jolloin sademäärät ovat keskimäärin 630–750 mm vuodessa.

Tampereen kaupunkiseudulle toteutetun [ilmatoriskien arvioinnin](#) mukaan seudun alueelle kohdistuu useita vakavia riskejä, jotka liittyvät hellejaksojen yleistymiseen, maasto- ja metsäpaloihin, kuivuuteen, rankkasateisiin ja tulviin, myrskyihin sekä biologisiin muutoksiin ja heijastevaikutuksiin. Näiden riskien odotetaan tapahtuvan jopa erittäin lyhyellä aikavälillä (0-5 vuotta) ja niiden vaikutukset kohdistuvat laajalti eri sektoreille, kuten ympäristöön ja luontoon, terveyteen, maa- ja metsätalouteen, matkailuun, rakennettuun ympäristöön ja liikenteeseen.

Ilmatoriskit on tunnistettu myös Hämeenkyrössä, jossa keskilämpötilan nousu ja kuivuuden ovat lisänneet vuodesta 2010 lähtien kirjanpajan tuhoja etenkin vanhoissa havupuumetsissä ja riskialttiissa puissa. Lisäksi lyhentynyt maan routa-aika, voimistuneet myrskyt ja syöksyvirtaukset vaikuttavat metsien hyvinvointiin ja niiden hoitoon. Kunta on myös kartoittanut tulvariskejä ja pintavaluntareittien mallinnus on tehty koko kunnan alueelle. Hulevesien keräämistä, viivyttämistä ja purkamista toteutetaan suunnitellusti.

Toimenpiteitä ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi

Kunta on tärkeässä roolissa ilmatoriskien tunnistamiseksi sekä sopeutumis- ja varautumistyössä. Keskeisimpiä kunnan sopeutumisen toimenpiteitä ovat:

- Ilmatoriskien kartoitus analysoimalla paikallisia vaara-, haavoittuvuus- ja altistumistekijöitä.
- Tunnistettujen ilmatoriskien taloudellisten vaikutusten huomioiminen.
- Valmiussuunnitelmien päivittäminen tunnistettujen ilmatoriskien valossa.
- Yleistyvien ja pitenevien kuivuusjaksojen huomioiminen vesilaitoksen työssä.
- Ilmatoriskien ja sopeutumisen huomioiminen kaavoituksessa huomioiden mm. kasvavat hulevesiriskit ja lämpösaarekeilmiöt.
- Kunnan kiinteistöjen jäähdytysmenetelmien päivittäminen siten, ettei hyvinvointi ja terveys vaarannu hellejaksojen aikana. Erityisen tärkeää ikäihmisten palveluissa, päiväkodeissa ja kouluissa, sillä he ovat haavoittuvia väestöryhmiä.
- Hulevesitulvariskeihin varautuminen mm. hulevesimitoituksen ja –suunnittelun tarvittavilla päivityksillä.
- Kunnan metsänhoidon menetelmien päivittäminen siten, että varautuminen tuholaisriskeihin, routasyklin muutoksiin, tuulituho- ja metsäpaloriskeihin on huomioutu.
- Lasten ja nuorten osallistaminen kunnan ilmastotyöhön yleistyvän ilmastoahdistuksen helpottamiseksi.
- Sopeutumisen huomioiminen asukasviestinnässä ja tiedotuksissa.
- Yhteistyön vahvistaminen sopeutumisen kannalta keskeisten sidosryhmien ja yhteistyötahojen kanssa, kuten hyvinvointialue, maanviljelijät ja luontojärjestöt.

5.3 Luonnon monimuotoisuus

Luonnon monimuotoisuus tarkoittaa maapallon lajitojen ja eliöyhteisöjen kirjoa sekä lajien sisäistä perinnöllistä vaihtelua. **Luontokato** taas viittaa luonnon monimuotoisuuden heikentymistä, ekosysteemien köyhtymistä, yksilöiden vähentymistä ja pahimmillaan lajien sukupuuttoja. Käynnissä on kuudes sukupuuttoaalto, joka kytkeytyy voimakkaasti ilmaston lämpenemiseen ja ihmisen toimintaan. Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen vaikuttaa paitsi ympäristöön ja eläimiin, myös elinkeinoihin ja ihmisten terveyteen.

Hämeenkyrön kunta kytkee luonnon monimuotoisuuden turvaamisen tähtävään työn osaksi ilmasto-ohjelmaa, sillä tavoitteena on vahvistaa ekologista kestävyyttä kokonaisuutenaan sekä tarttua kunnan vaikutusmahdollisuuksien puitteissa myös tärkeäksi koetun lähiluonnon turvaamiseen. Hämeenkyrön lumo-työ perustuu paikallisen luonnonympäristön tarpeisiin, ja sen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan maaseutukunnan erityispiirteet sekä haasteet.

Kunnan metsien hoidossa tuetaan luonnon monimuotoisuutta esimerkiksi siten, vesistöjen ja pienvesien varsiin jätetään puustoisia vyöhykkeitä, missä ei käsitellä maanpintaa. Lisäksi jätetään riistalle sopivia käsittelemättömiä suojatiheikköjä hoidettujen alueiden keskelle, jätetään iältään, lajeiltaan ja kerroksellisuudeltaan monimuotoisia säästöpuuryhmiä, huolehditaan maalahopuun jatkumosta eli jätetään korjaamatta metsistä eriasteisessa maatumispisteessä olevia maalahopuita.

Hämeenkyrön kunta suojelee erityisesti uhanalaisen jokihelmisimpukan eli raakun esiintymisalueita sekä pölyttäjähönteisten lisääntymistä suojelemalla niiden elinoloja ja perustamalla niille elinympäristöjä.

Toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi

Lumo-työ kunnassa on kannattavaa, sillä ratkaisut ja tulokset ovat hyvin paikallisia. Luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimenpiteitä ovat esimerkiksi seuraavat:

- Uusien suojelualueiden perustaminen ja vanhojen laajentaminen tärkeiden luontokohteiden ja elinympäristöjen turvaamiseksi.
- Kunnostus- ja ennallistamistoimenpiteiden toteuttaminen esimerkiksi kosteikkojen, metsien, niittyjen ja vieraslajien osalta.
- Kunnan viheralueiden hoito luonnon monimuotoisuutta vaalien.
- Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen kaavoituksessa ja maankäytön suunnittelussa. Tämä tarkoittaa viheralueiden säilyttämistä, ekologisten käytävien suunnittelua ja luonnon monimuotoisuuden huomioimista rakentamisessa.
- Kunnan metsien hoidon periaatteiden tarkastelu lumo-arvot huomioiden (mm. lahopuut, puuston ikärakenne, maanpeitekasvillisuus) yhteistyössä paikallisen metsänhoitoyhdistyksen kanssa.
- Kartoitetaan niitytettäväksi sopivia alueita.
- Luonnon monimuotoisuuden arvostuksen sekä lasten ja nuorten luontosuhteen vahvistaminen osana koulujen ja päiväkotien luontokasvatusta.
- Kunta edistää asukkaiden ja yritysten tietoisuutta luonnon monimuotoisuudesta ja sen merkityksestä. Lisäksi kunnan on hyvä tehdä yhteistyötä esimerkiksi paikallisten järjestöjen ja asiantuntijoiden kanssa luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi ja luontokadon ehkäisemiseksi.
- Yhteistyö valtion viranomaisten, muiden kuntien ja järjestöjen kanssa laajemman luonnonsuojelu- ja ekosysteemipalvelujen turvaamistyön edistämiseksi alueella.
- Yhteistyö maa- ja metsätalousyrittäjien kanssa luonnon monimuotoisuutta vahvistavien käytäntöjen levittämiseksi.
- Kunta edistää ja kannustaa osaltaan ympäristöministeriön laatiman kansallisen pölyttjästrategian toteutumista alueellaan.

6. Ohjelman toteutumisen seuranta

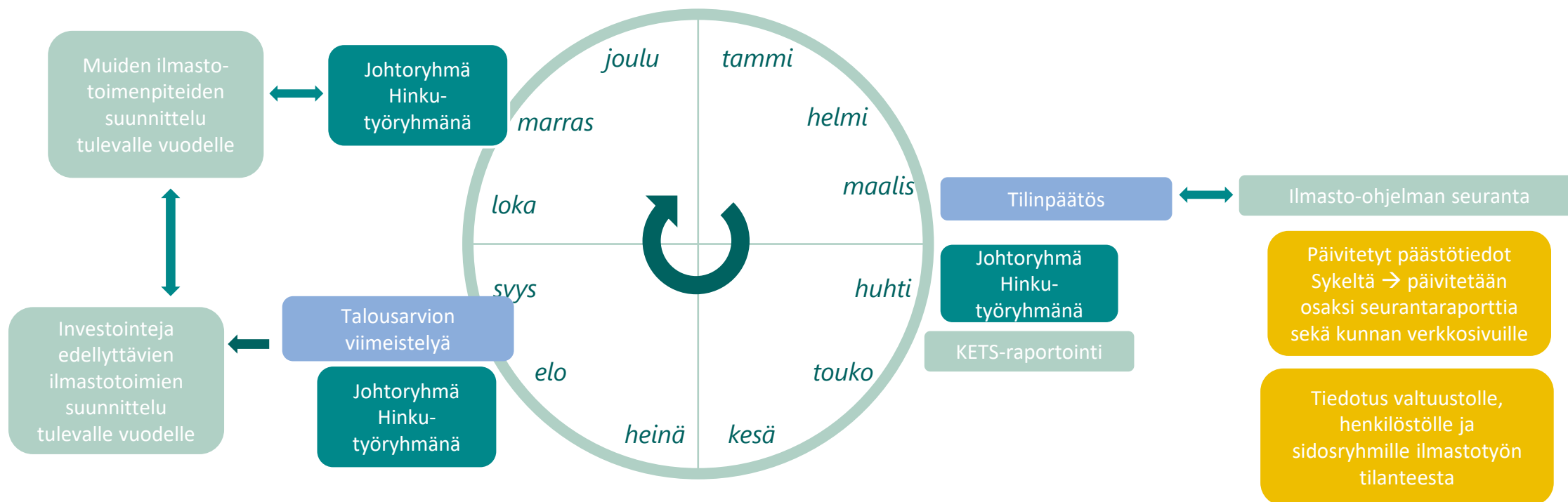
6.1 Ilmasto-ohjelman toimeenpanon suunnittelu, toteutumisen seuranta ja tiedotus osana kunnan vuosisykliä

6.2 Seurantaindikaattorit

6.1 Ilmasto-ohjelman toimeenpanon suunnittelu, toteutumisen seuranta ja tiedotus osana kunnan vuosisykliä

Ilmasto-ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan vuosittain osana kunnan talouden ja toiminnan raportointia. Seurannasta tehdään yhteenveto ja se raportoidaan kunnan strategian ja talousarvion toteutumisen yhteydessä osana kunnan raportointijärjestelmää. Seuranta toimii tulevien toimenpiteiden suunnittelussa ja resurssien ohjaamisen työkaluna. Seurannan, suunnittelun ja tiedotuksen kytkeytymistä kunnan vuosisykliin on kuvattu alla. Ohjelman seuraavilla sivuilla on esitetty seurantaindikaattorit.

6.2 Seurantaindikaattorit (1/2)

Toimenpide-kokonaisuus	Indikaattori	Lähde	Useus
4.1 Siirrytään fossiilisesta energiasta uusiutuvaan ja kehitetään energiatehokkuutta	Kaukolämmön, öljylämmityksen, sähkölämmityksen ja muun lämmityksen yhteenlasketut päästöt kunnassa ktCO _{2e}	Syke	Vuosittain
	Kunnan aurinkopaneelien toteutunut vuosituotanto	Tilapalvelut	Vuosittain
	Kunnan KETS:n toteutumisasaste %	Tilapalvelut	Vuosittain
4.2 Kehitetään kestäväää ja vähäpäästöistä liikennejärjestelmää	Tieliikenteen päästöt ktCO _{2e}	Syke	Vuosittain, huhti-toukokuu
	Vähäpäästöisten ajoneuvojen osuus koko kunnan ajoneuvokannasta %	Tilastokeskus	Vuosittain
	Jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden määrä pääreiteillä (KAVL).	Ruuhka-ajan laskennat syksyisin 1–4 pääreiteillä	Vuosittain
4.3 Toteutetaan julkiset hankinnat kestävinä	Kunnan hankintojen päästöt	Syke	Ei tiedossa
	Kunnan hankintojen osuus, joissa vähähiilisyyskriteerit on mukana %	Hallinto	Vuosittain
4.4 Panostetaan ilmasto- ja luontokasvatukseen	Luonto-, ilmasto- ja kestävyysaiheisten tapahtumien lukumäärä kouluissa ja päiväkodeissa	Sivistystoimi	Vuosittain
	Nuorisovaltuuston kuulemiset ja osallistamiset kunnan ilmastoaiheisessa päätöksenteossa	Hallinto	Vuosittain

6.2 Seuraintaindikaattorit (2/2)

Toimenpidekokonaisuus	Indikaattori	Lähde	Useus
4.5 Tuetaan siirtymää kiertotalouteen	Kunnan alueen jätteidenkäsittelyn päästöt	Syke	Vuosittain, huhti-toukokuu
	Kotitalouksien kulutusperustaiset päästöt	Syke	Ei tiedossa
	Keskimääräisen kotitalouden vuoden jätemäärä	Pirkanmaan jätehuolto	Vuosittain
4.6 Rakennetaan kestävää yhdyskuntaa	Toteutettujen kaavojen ilmastovaikutusten lkm	Kaavoitus	Vuosittain
	Rakentamisen alta poistuneen metsäpinta-alan ja/tai hiilivarastojen määrä	Kaavoitus	Vuosittain
4.7 Tuetaan siirtymää kestävään ruokajärjestelmään	Ruokahävikin määrä kg ⁵³	Ateriapalvelut	Vuosittain
	Lähiruoan osuus kunnan ruokahankinnoista %	Ateriapalvelut	Vuosittain
	Maatalouden päästöt kunnan alueella	Syke	Vuosittain, huhti-toukokuu

7. Viestintä ja vuorovaikutus

7.1 Vuorovaikutus ilmasto-ohjelman laadinnassa ja toimeenpanossa

7.2 Ilmastoviestintä ja –vuorovaikutus

7.1 Vuorovaikutus ilmasto-ohjelman laadinnassa ja toimeenpanossa

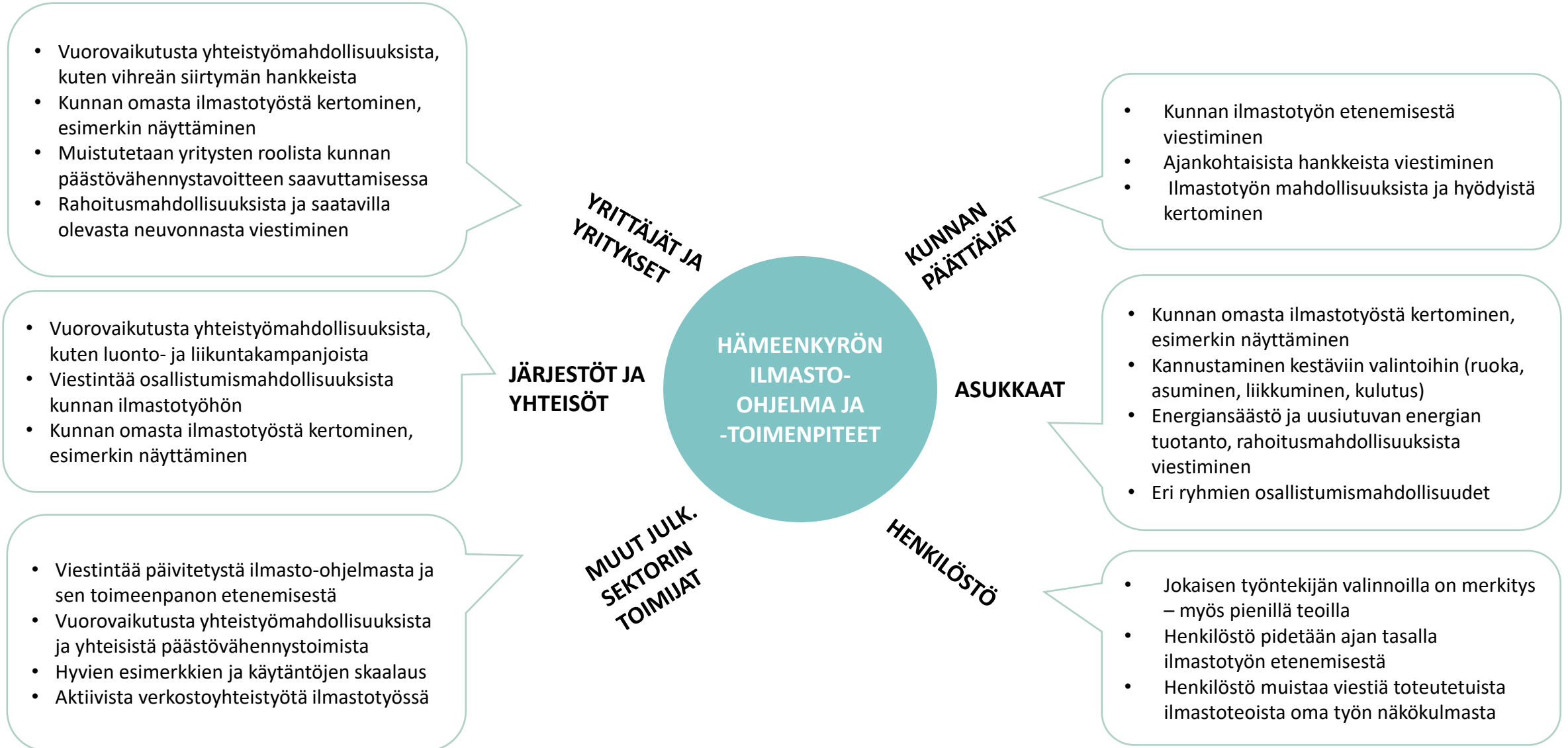
Ilmasto-ohjelman päivitys on keskeinen osa kunnan ilmastotyötä, sillä ohjelma määrittelee kunnan konkreettiset askelmerkit ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Jotta ohjelman toimeenpano olisi mahdollisimman vaikuttavaa, on tärkeää, että kunnan johto, viranhaltijat, työntekijät sekä asukkaat, yritykset ja muut sidosryhmät sitoutuvat yhteistyössä kunnan ilmastotavoitteisiin ja –toimenpiteisiin. Siksi vuorovaikutus ja osallistaminen ovat keskeinen osa kunnan ilmasto-ohjelman päivitystyötä.

Hämeenkyrön Ilmasto-ohjelman päivittämisestä on vastannut kunnan elinympäristöpalvelut ja työhön on osallistunut kunnan johtoryhmä, joka on samalla kunnan Hinku-työryhmä. Keskeisimpiä työvaiheita ovat olleet edellisen ohjelman toteutumisen arviointi, kunnan palvelualueilta kerätyt tiedot jo tehdyistä tai suunnitteilla olevista ilmastotoimista sekä osallistuminen erilaisiin ilmastohankkeisiin ja -seminaareihin. Työhön ovat osallistuneet kuntalaiset (Silta-foorumi 8.8.2024), elinkeinoelämä (ilmastokysely, elpo), nuoret (Vaikuta-päivä), kunnan päättäjät (toimielimet) sekä muiden sidosryhmien edustajat (lausuntopyynnöt vvn).

Kunnan rooli ilmastotyön mahdollistajana ja kannustajana on tunnistettu läpi ilmasto-ohjelman. Siksi toimenpiteisiin on sisällytetty myös viestinnällisiä ja vuorovaikutteisia toimia. Hämeenkyrössä tunnistetaan, että vaikuttava ilmastotyö edellyttää aktiivista yhteistyötä niin kuntaorganisaation sisällä kuin sidosryhmienkin kanssa. Hämeenkyrö tulee toimeenpanemaan ilmasto-ohjelmaa sekä yksin että yhdessä muiden kanssa.

Keskeisiä alueellisia ilmastotyön sidosryhmiä ovat asukkaat, päättäjät, paikalliset yritykset, maa- ja metsätalousyrittäjät, yhdistykset ja järjestöt, viranomaiset, maakuntaliitto ja naapurikunnat.

7.2 Kunnan kohderyhmät ilmastoviestinnässä ja -vuorovaikutuksessa

Hämeenkyrö

LIITTEET

Liite 1: Hämeenkyrön kokonaispäästöt vuosina 2007-2022 sektoreittain kt CO2e. Lähde: Syke 2024

Hämeenkyrö	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kulutussähkö	9,9	14,3	16	20,4	14,3	6,1	6,7	5,8	4,6	5	4,4	5	4	3,1	3,6	3,1
Sähkölämmitys	6,1	4,4	5,2	7,1	5,6	4,2	5	4	3,2	3,8	3,2	3,7	3	2,3	2,8	2,4
Kaukolämpö	6,5	6,4	7,1	7,8	4,2	6,4	2,5	4,7	4,5	4,9	5,2	6,2	6	5,1	2,7	1,5
Öljylämmitys	8,1	6,4	6,5	7	5,4	5,9	5,2	5,2	4,6	5,1	5	4,8	4,6	4,2	4	3,2
Muu lämmitys	2,8	2,8	2,7	2,9	2,7	2,9	2,8	2,8	2,7	2,9	2,9	2,7	2,7	3,1	3,1	2,9
Teollisuus	2,5	2,3	1,9	2,2	1,8	1,9	1,8	1,6	1,9	1,6	2	1,6	1,4	1,4	1,1	1,8
Työkoneet	7,7	8,8	7,8	7,8	7	8,1	7,6	7,6	8,2	8	7,2	7,4	7,4	7,4	6,9	6,7
Tieliikenne	30,1	28,2	26,7	28	27,5	27,5	27,5	24,5	24,5	27,4	25,9	26	24,9	23,6	22,8	22,8
Vesiliikenne	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2
Maatalous	22,4	22	21,5	21,9	21,7	22,1	22,6	23,6	23,3	23,7	23,9	23,6	24,2	24,4	23,9	23,4
Jätteiden käsittely	7,7	7,8	7,3	7,5	7,2	7,3	7,4	7,1	6,8	6,5	6,3	5,9	6,1	5,8	5,6	5,3
F-kaasut	3,1	3,2	3,1	3,2	3,2	3,1	3	2,7	2,8	2,6	2,4	1,9	2	1,8	1,7	1,6
kokonaispäästöt ktCO2e	107,3	107	106,1	116	100,9	95,9	92,4	89,9	87,4	91,8	88,7	89,1	86,4	82,5	78,5	75,1
per asukas tCO2e	10,4	10,4	10,2	11,1	9,6	9,1	8,7	8,5	8,2	8,6	8,4	8,5	8,3	8	7,6	7,3
asukasluku	10276	10327	10436	10489	10533	10500	10582	10610	10667	10681	10599	10510	10404	10344	10337	10257

Liite 2: Hämeenkyrön kotitalouksien kulutusperustaiset päästöt vuonna 2015. Lähde Syke 2023.

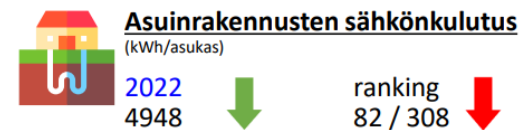
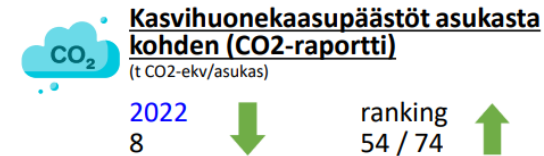
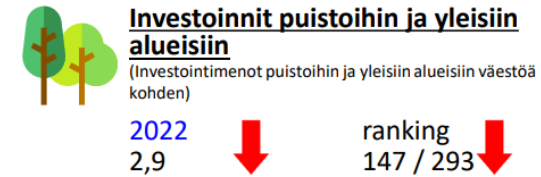
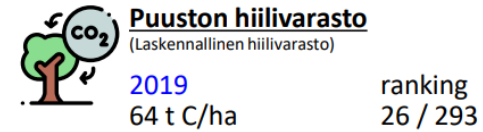
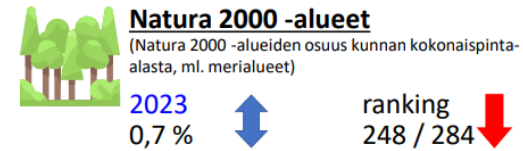
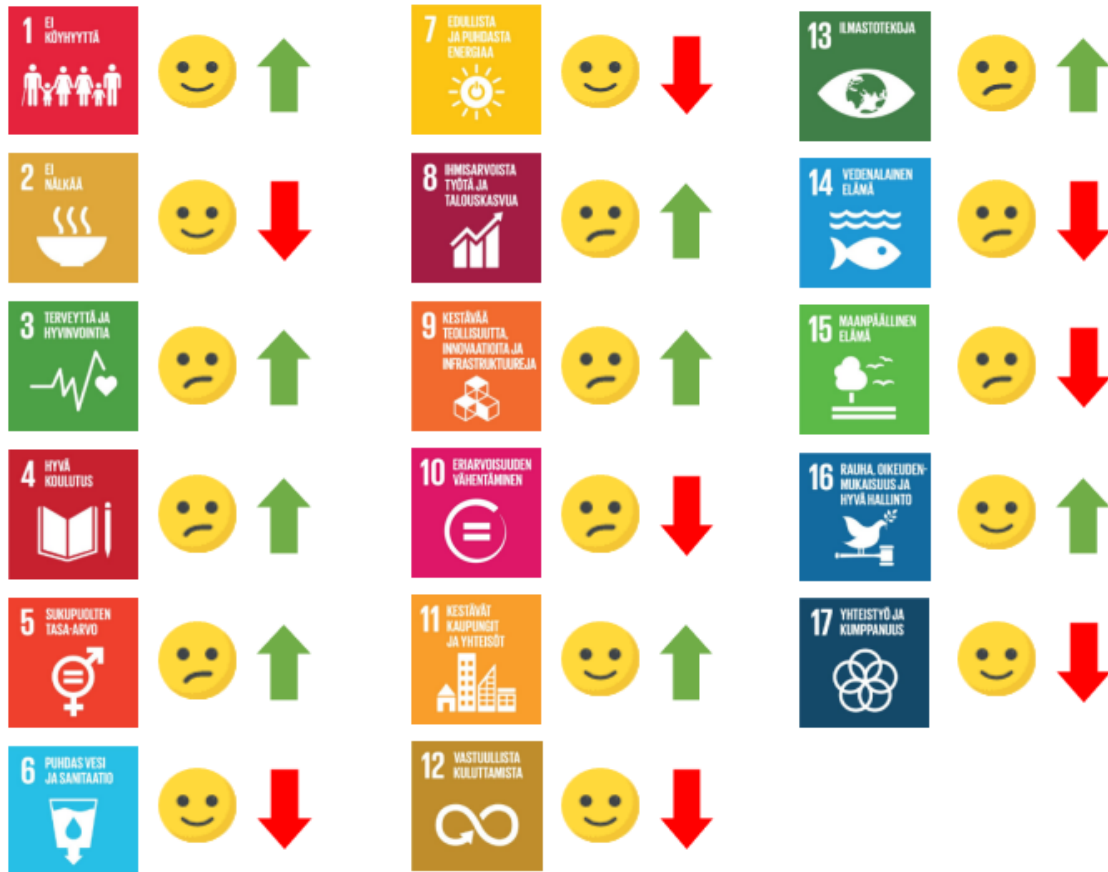
Ruoka	kgCO2e per as.	Tavarahankinnat	kgCO2e per as.	Asuminen	kgCO2e per as.	Palvelut	kgCO2e per as.	Liikkuminen	kgCO2e per as.
Maitotaloustuotteet ja munat	548	Kulttuuri- ja vapaa-ajan tavarat	455	Asuminen	1244	Ateriapalvelut	275	Poltto- ja voiteluaineet	1180
Liha	485	Huonekalut, taide-esineet ja kodintekstiilit	221	Sähkö	375	Matkailumenot ulkomailla	205	Kulkuvälineiden huolto, korjaus ja muut palvelut	92
Kasvikset	186	Vaatteet ja vaatekankaat	187			Pankki- ja vakuutuspalvelut	133	Lentomatkat	84
Muut kasviperäiset tuotteet	173	Muut kodin kalusteet, koneet ja tarvikkeet	184			Puhtaus ja kauneudenhoito	129	Moottoriajoneuvojen hankinta	76
Leipä ja viljatuotteet	163	Kodinkoneet	78			Kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut	118	Ajoneuvojen varaosat ja lisävarusteet	62
Hedelmät ja marjat	110	Terveydenhuollon tavarat	70			Sosiaalipalvelut	63	Junamatkat	47
Alkoholittomat juomat	109	Tietoliikenne	59			Terveydenhuollon palvelut	48	Linja-automatkat	46
Alkoholijuomat ja tupakka	94	Muut tavarat ja palvelut	27			Muut tavarat ja palvelut	25	Laivamatkat	25
Kala	53					Majoituspalvelut	16	Valmismatkat	15
						Koulutuspalvelut	10	Muiden ajoneuvojen hankinta	6
								Taksimatkat	6
								Muut kuljetuspalvelut	5

Liite 3: Pirkanmaan kuntien metsien nielut ja päästöt vuonna 2022. Lähde: Pirkanmaan liitto 2024

tCO ₂ ekv / vuosi	Puuston biomassan kasvu	Poistunut puun biomassa	Mineeraalimaat	Turvemaat	Lannoituksen N ₂ O-päästöt	Nettohiilinielut yhteensä	Nettohiilinielut yhteensä / ha	Nettohiilinielut yhteensä / asukas
Akaa	-56 100	67 600	-3 660	7 210	1 140	16 240	0,6	1,0
Hämeenkyrö	-100 100	107 500	-6 790	16 700	2 160	19 470	0,4	1,9
Ikaalinen	-175 600	173 800	-12 120	37 400	3 970	27 520	0,4	4,0
Juupajoki	-62 200	47 200	-4 660	6 810	1 410	-11 490	-0,4	-6,5
Kangasala	-155 200	130 400	-10 610	18 950	3 270	-13 120	-0,2	-0,4
Kihniö	-78 100	71 200	-5 130	32 250	1 930	22 100	0,6	12,5
Kuhmoinen	-191 000	163 600	-13 000	20 520	3 960	-15 890	-0,2	-7,5
Lempäälä	-59 100	70 700	-4 120	5 770	1 250	14 450	0,5	0,6
Mänttä-Vilppula	-134 300	131 200	-9 870	14 460	2 990	4 480	0,1	0,5
Nokia	-59 700	55 100	-4 520	4 900	1 350	-2 900	-0,1	-0,1
Orivesi	-196 200	176 100	-14 170	21 210	4 300	-8 730	-0,1	-1,0
Parkano	-193 700	148 700	-12 170	83 430	4 670	30 980	0,4	5,0
Pirkkala	-15 500	14 200	-1 170	850	340	-1 250	-0,2	-0,1
Punkalaidun	-63 800	73 200	-4 240	10 080	1 340	16 620	0,5	6,2
Pälkäne	-144 800	176 000	-9 580	13 700	2 900	38 220	0,7	6,0
Ruovesi	-192 200	162 700	-14 550	19 470	4 380	-20 160	-0,3	-4,9
Sastamala	-301 300	333 800	-21 930	44 710	6 840	62 180	0,4	2,6
Tampere	-121 400	97 700	-8 110	12 630	2 470	-16 660	-0,3	-0,1
Urjala	-104 900	122 800	-6 590	18 600	2 130	31 970	0,7	7,0
Valkeakoski	-54 700	61 000	-3 780	5 690	1 150	9 320	0,3	0,5
Vesilahti	-70 000	83 600	-4 750	8 140	1 460	18 480	0,6	4,1
Virrat	-260 000	230 900	-20 040	56 030	6 470	13 400	0,1	2,1
Ylöjärvi	-283 200	221 900	-19 060	60 620	6 270	-13 440	-0,1	-0,4
Pirkanmaa	-3 073 000	2 921 100	-214 600	520 100	68 100	221 800	0,2	0,4

Liite 4: Hämeenkyrön Agenda 2030 –seurannan keskeiset indikaattorit (Mayors indicators)

Tavoitekohtaiset sijoitukset ja kehityssuunta

Lähde: Hämeenkyrön kunnan kestävä kehityksen katsaus (Sitowise 2024)

Liite 5: Osallistamista ilmasto-ohjelman päivityksen aikana

Silta-foorumi asukkaille 6.8.2024

Osallistajat korostivat säännöllisen ja avoimen viestinnän merkitystä ilmastoasioista. Toivottiin erityisesti läpinäkyvää raportointia, esimerkiksi Hinku-tavoitteiden toteutumisesta. Viestintää toivottiin sosiaalisessa mediassa ja tiedotteina kuntalaisille. Päästövähennystoimenpiteiden tulisi olla realistisia kunnan resursseihin nähden. Kevyen liikenteen väylien kehittämistä toivottiin ja julkisen liikenteen ja biokaasun tankkausasema sekä sähköautojen latauspisteet koettiin tärkeiksi. Lähiruuan ja kasvisruuan edistäminen kouluruokailussa tulivat esiin. Kiertotaloutta edistäviä ideoita olivat mm. kunnan sisäinen kierrätysjärjestelmä ja jakamistalouden tukeminen. Lasten ja nuorten ilmastokasvatukseen panostaminen nähtiin tärkeänä. Nuorison osallistaminen ja yhteistyö paikallisten yritysten kanssa nousivat esiin. Sään ääri-ilmiöihin varautuminen, kuten tulvien, hellejaksojen ja rankkasateiden huomiointi kunnallisessa infrastruktuurissa, koettiin välttämättömäksi. Esille nousivat viheralueiden ja hulevesien hallinnan parantaminen. Lisäksi keskusteltiin kuntalaisten roolista ja omista valinnoista ja vaikutusmahdollisuuksista ja laskettiin jokaisen osallistujan oma henkilökohtainen hiilijalanjälki Sitran elämäntapatestin avulla.

Vanhus- ja vammaisneuvosto 13.8.2024

Vanhus- ja vammaisneuvosto pitää tärkeänä, että ilmastoasiat ovat kunnan strategiassa ja toiminnassa esillä. Ikäihmisten ja vammaisten henkilöiden näkökulmasta varsinkin julkisen liikenteen kehittäminen esteettömyys huomioiden on tärkeää. Esteettömyydellä voidaan muutenkin vaikuttaa myönteisesti ilmastoasioihin, mm. riittävät penkit ja hyväkuntoiset kulkuväylät mahdollistavat omaehtoisen liikkumisen taksin käytön sijaan. Tietouden lisääminen ja tiedottaminen kaiken ikäiset ja taustaiset henkilöt huomioiden on avain yksilötasolla tapahtuviin positiivisiin muutoksiin. Vanhus- ja vammaisneuvosto toivoo, että ilmasto-ohjelma rakennetaan Hämeenkyrön vahvuudet huomioiden riittävän konkreettiseksi.

Nuorisovaltuusto 22.10.2024

Hämeenkyrön Nuorisovaltuusto on tutkinut ilmasto-ohjelmaa. Haluamme nostaa julkisen liikenteen jälleen esille. Nuorisovaltuusto toivoo, että koulukuljetuksiin pääsisi myös opiskelijoita / oppilaita, jotka maksavat itse koulukyydin, joka on paljon ilmastoystävällisempää, kuin yksityisellä kulkuneuvolla kulkeminen. Nuorisovaltuusto on myös huolissaan ohitustien ilmastohaitoista. Toivomme, että tien alta poistetun luonnon tilalle luodaan uusia luontoystävällisiä alueita, jolloin Hämeenkyrön hiilinielut pysyvät tasaisina ja kannamme oman osuutemme Suomen ilmastomuutoksen ehkäisyssä yhteiseen kekkoon. Nuorisovaltuuston aseman korostaminen ilmasto-ohjelmassa on tärkeää, sillä nuorten kuuleminen nuoriin vaikuttavissa asioissa on erittäin merkittävää. Yhdymme Hämeenkyrön Ilmasto-ohjelmaan ja toivomme kunnalta tehokkaita ja täsmällisiä toimia elinympäristömme turvaamisessa.